

September 2009

Gjennomgang av statlig eide selskapers rapportering på og arbeid med samfunnsansvar

Nærings- og handelsdepartementet

Innhold

1	Sammendrag	5
2	Metodisk tilnærming	8
2.1	Bakgrunn og mandat for arbeidet	8
2.2	Metode	9
2.2.1	Begrepet samfunnsansvar	9
2.2.2	Informasjonstilfang	9
2.2.3	Gjennomgang av hvert selskap	9
2.2.4	Informasjonsbegrensninger og utfordringer ved arbeidet	10
2.3	Videre disposisjon av rapporten	10
3	Samfunnsansvar – sentrale utviklingstrekk	11
3.1	Samfunnsansvar – fra filantropiske initiativer til bærekraftig verdiskaping	11
3.2	Internasjonale rammeverk for samfunnsansvar	11
3.2.1	OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper	12
3.2.2	FNs Global Compact	12
3.2.3	Global Reporting Initiative (GRI)	13
3.3	Langsiktige eiere vektlegger i økende grad samfunnsansvar	15
3.3.1	NHD	16
3.3.2	Statens Pensjonsfond – Utland	17
3.4	Krav til rapportering på samfunnsansvar	17
3.4.1	Norge	17
3.4.2	Danmark	18
3.4.3	Sverige	18
3.4.4	Storbritannia	19
3.4.5	EU	19
4	Gjennomgang av selskapenes rapportering på samfunnsansvar	20
4.1	Innledning	20
4.2	Hovedfunn fra gjennomgang av selskapenes rapportering på samfunnsansvar	20
4.2.1	Forankring av rapporteringen i styret	22
4.2.2	Eksempler fra selskaper som følger god praksis for samfunnsansvars-rapportering	23
4.3	Rapportering til investorinitiativer	24
4.3.1	Bærekraftig verdiskaping	24
4.3.2	Carbon Disclosure Project	24

5	Selskapenes oppfølging av regjeringens eierforventninger	26
5.1	Introduksjon	26
5.2	Generelt om selskapenes arbeid med samfunnsansvar	26
5.2.1	FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.....	27
5.2.2	Aksjeindekser og rangeringer av selskaper innenfor samfunnsansvar	28
5.3	Etikk og arbeid mot korrupsjon.....	29
5.3.1	Innledning	29
5.3.2	Etiske retningslinjer	29
5.3.3	Eksempler på tiltak som er gjennomført.....	31
5.3.4	Rapportering og resultater	33
5.4	Miljø	34
5.4.1	Innledning	34
5.4.2	Retningslinjer for miljø.....	34
5.4.3	Eksempler på tiltak som er gjennomført.....	34
5.4.4	Nærmere om rapportering på miljøindikatorer	35
5.5	Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet	37
5.5.1	Innledning	37
5.5.2	Retningslinjer for helse, arbeidsmiljø og sikkerhet	38
5.5.3	Eksempler på tiltak som er iverksatt.....	38
5.5.4	Rapportering og resultater	38
5.6	Likestilling, integrering og karrieremuligheter for andre grupper	39
5.6.1	Innledning	39
5.6.2	Retningslinjer for likestilling, integrering og karrieremuligheter for andre grupper.....	39
5.6.3	Eksempler på tiltak som er gjennomført.....	40
5.6.4	Rapportering og resultater	40
5.7	Forskning og Utvikling (FoU).....	41
5.7.1	Innledning	41
5.7.2	Retningslinjer for FoU	41
5.7.3	Eksempler på tiltak som er gjennomført.....	41
5.7.4	Rapportering og resultater	42
5.8	Andre områder	43
5.8.1	Omstillinger	43
5.8.2	Samfunnssikkerhet.....	44
6	Konklusjon	45
7	Kilder.....	46

Sammendrag

PricewaterhouseCoopers (PwC) har vært engasjert av Nærings- og handelsdepartementet (NHD) for å bistå i å utarbeide en statusrapport om statlige eide selskapers rapportering på og arbeid med samfunnsansvar, med utgangspunkt i årsrapporter for 2008 og annen offentlig tilgjengelig informasjon. Et viktig formål har vært å systematisere tilgjengelig informasjon fra de ulike selskapene, i en samlet rapport som presenterer de statlig eide selskaperes arbeid innenfor de områdene der staten som eier har definert forventninger til selskapene. Dette gjelder følgende områder:

- 1) Etikk
- 2) Arbeidet mot korrupsjon
- 3) Miljø
- 4) Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet
- 5) Likestilling
- 6) Integrering og karrieremuligheter for andre grupper
- 7) Forskning, utvikling og kompetanseoppbygging
- 8) Omstillinger
- 9) Samfunnsikkerhet

Oppdraget er avgrenset til 21 selskaper der NHD har ansvaret for å utøve statens eierskap. Gjennomgangen er utelukkende foretatt med basis i offentlig tilgjengelig informasjon fra selskapene selv. Dette medfører viktige informasjonsbegrensninger, og på bakgrunn av dette er det et begrenset grunnlag for å trekke konklusjoner fra denne rapporten om hvordan de statlig eide selskapene faktisk arbeider med samfunnsansvar.

Arbeidet med samfunnsansvar får stadig økende strategisk betydning for mange selskaper. Samtidig ser vi at stadig flere langsiktige eiere vurderer arbeid med samfunnsansvar som en sentral forutsetning for selskapers langsiktige lønnsomhet. Vi ser også at nye krav til samfunnsansvarsrapportering vokser frem, både i Norge og internasjonalt.

Retningslinjene for rapportering på samfunnsansvar fra Global Reporting Initiative (GRI) har blitt en global standard og et uttrykk for internasjonal god praksis innenfor samfunnsansvarsrapportering. Kun fire av de 21 selskapene følger GRI-retningslinjene, gjennom blant annet å tydelig erklære hvilket rapporteringsnivå de befinner seg på. Kun tre selskaper får sin rapportering verifisert av ekstern tredjepart. Dette gjelder følgende selskaper: SAS, Norsk Hydro og Statkraft. Videre er det få selskaper som rapporterer konkret på i hvilken grad og hvordan styret er involvert i selskapets arbeid med og rapportering relatert til samfunnsansvar.

Samtlige selskaper har etiske retningslinjer, og med unntak av ett er disse også gjort tilgjengelig på selskaperes hjemmesider, i tråd med regjeringens eierforventninger. Åtte av selskapene omfattet av denne gjennomgangen har signert FNs Global Compact.

18 av selskapene i gjennomgangen opplyser at de har retningslinjer for hvordan selskapet skal forholde seg til det ytre miljø. Det er stor variasjon i hvor mange og hvilke miljøindikatorer selskapene benytter. Rapportering på indikatorer innenfor energi, klimagass og avfall er mest utbredt. Aker Solutions, DnB NOR, Kongsberg Gruppen, Norsk Hydro, SAS, Telenor, Yara, Entra Eiendom og Statkraft rapporterer på klimagassutslipp ved bruk av en eller flere indikatorer.

Samtlige selskaper opplyser at de har retningslinjer for HMS. Alle selskapene har videre en eller annen form for rapportering på HMS. Resultatindikatorer som ofte benyttes er sykefravær og skader, mens større selskaper har behov for å differensiere mellom ulykker, skader med og uten fravær og dødsfall, i tillegg til skader og dødsfall blant underleverandører.

I forhold til likestilling og integrering og karrieremuligheter for andre grupper, er rapporteringen i stor grad begrenset til rapportering på kvinneandel blant ansatte, ledelsen og/eller styret. Enkelte selskaper rapporterer også på gjennomsnittlig lønn for

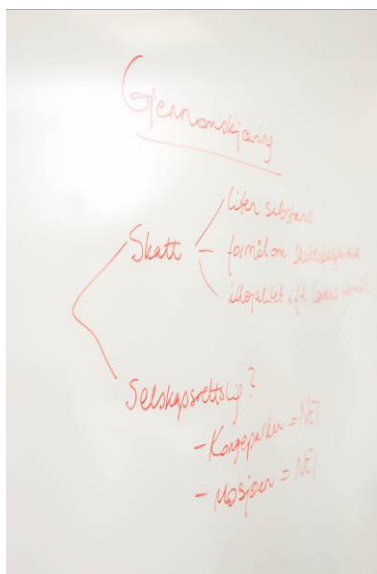
kvinner og menn (likelønn). Samtidig er det kun Nammo, Mesta, Innovasjon Norge, Eksportfinans, Yara, SAS, Cermaq, som rapporterer på konkrete tiltak for å fremme likestilling i selskapet.

Forskning og utvikling (FoU) er et område hvor få selskaper har spesifikke retningslinjer eller strategier offentlig tilgjengelig. Selskapene informerer om sitt arbeid innenfor FoU, både i forhold til organisering av FoU aktiviteter i selskapene, totale FoU utgifter og eksempler på prosjekter selskapene arbeider med. Over halvparten av selskapene rapporterer på tiltak.

Omstilling og samfunnsikkerhet er områder som selskapene bare unntaksvis rapporterer på.

Hovedkonklusjonene fra gjennomgangen er at:

- Selskapene i stor grad rapporterer på sitt arbeid med samfunnsansvar. Omfanget av rapporteringen varierer imidlertid, spesielt avhengig av selskapets størrelse og hvorvidt selskapet er børsnotert eller ikke.
- Kvaliteten på rapporteringen varierer og rapporteringen er i liten grad konsistent, noe som vanskeliggjør sammenligninger mellom selskapene.
- Selskapene i all hovedsak rapporterer på retningslinjer, konkrete tiltak og enkeltindikatorer, og i mindre grad på styringssystemer og prosessene som ligger til grunn for arbeidet med samfunnsansvar. Rapporteringen gir derfor et begrenset grunnlag for å vurdere hvordan selskapene faktisk arbeider med samfunnsansvar og hvor godt integrert dette arbeidet er i selskapenes virksomhetsstyring og daglige drift.
- Selskapene benytter i liten grad de ni definerte tverrgående hensynene i regjeringens eierpolitikk som utgangspunkt for sin rapportering. Samtidig er det flere eksempler på selskaper som gjennomfører konkrete prosjekter innenfor de ni områdene.
- Det på grunnlag av offentlig tilgjengelig informasjon er vanskelig å vurdere i hvilken grad samfunnsansvarsarbeidet er forankret hos styret. Svært få selskaper informerer om hvorvidt styret regelmessig følger opp problemstillinger knyttet til samfunnsansvar, styrets kompetanse på området og styrets behandling av selskapenes rapporter på samfunnsansvar.

2. Metodisk tilnærming

2.1 Bakgrunn og mandat for arbeidet

I Stortingsmelding nr. 13 (2006-2007) - "Et aktivt og langsiktig eierskap" (Eierskapsmeldingen), og i dokumentet "Regjeringens eierskapspolitikk"¹ (fra 2007, videreført og oppdatert i 2008), uttrykker regjeringen sine forventninger til statlig eide selskapers arbeid med samfunnsansvar.

På bakgrunn av dette er PricewaterhouseCoopers (PwC) engasjert av Nærings- og handelsdepartementet (NHD) for å bistå i å utarbeide en statusrapport om statlig eide selskapers rapportering på og arbeid med samfunnsansvar, med utgangspunkt i årsrapporter for 2008 og annen offentlig tilgjengelig informasjon. Et viktig formål har vært å systematisere tilgjengelig informasjon fra de ulike selskapene, i en samlet rapport som presenterer statlig eide selskapers arbeid innenfor de områdene der staten som eier har definert forventninger til selskapene. Oppdraget innebærer ikke en evaluering verken av selskapenes rapportering på og arbeid med samfunnsansvar. Oppdraget er videre avgrenset til selskaper der NHD har ansvaret for å utøve statens eierskap. Følgende selskaper er omfattet av gjennomgangen:

- 1) Aker Holding AS²
- 2) Cermaq ASA
- 3) DnB NOR ASA
- 4) Kongsberg Gruppen ASA
- 5) Norsk Hydro ASA
- 6) SAS AB
- 7) Telenor ASA
- 8) Yara International ASA
- 9) Argentum Fondsinvesteringer AS
- 10) Eksportfinans ASA
- 11) Electronic Chart Centre AS
- 12) Entra Eiendom AS
- 13) Flytoget AS
- 14) Innovasjon Norge (særlovselskap)
- 15) Kings Bay AS
- 16) Mesta AS
- 17) Nammo AS
- 18) Secora AB
- 19) SIVA SF
- 20) Statkraft SF
- 21) Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

¹ Regjeringens eierpolitikk 2008; www.eierpolitikk.no

² Staten eier aksjer i Aker Holding AS, et holdingsselskap med eneste formål å forvalte aksjer i Aker Solutions ASA. Det er i denne rapporten valgt å fokusere på Aker Solutions-konsernet, selv om det statlige eierskapet bare er indirekte, siden det er i dette konsernet den operative virksomheten er.

2.2 Metode

2.2.1 Begrepet samfunnsansvar

I arbeidet med rapporten er regjeringens forståelse av samfunnsansvarsbegrepet lagt til grunn, slik det fremkommer i Stortingsmelding nr. 10 (2008-09) "Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi":

"Regjeringen legger til grunn en forståelse av samfunnsansvar som innebærer at bedrifter integrerer sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift og i forhold til sine interessenter. Samfunnsansvar innebærer hva bedriftene gjør på en frivillig basis utover å overholde eksisterende lover og regler i det landet man opererer."

Videre er det tatt utgangspunkt i de tematiske føringene som er gitt i Eierskapsmeldingen, der det er formulert forventninger til følgende ni tverrgående hensyn³:

- 1) Omstillinger
- 2) Forskning, utvikling og kompetanseoppbygging
- 3) Miljø
- 4) Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet
- 5) Etikk
- 6) Arbeidet mot korrupsjon
- 7) Likestilling
- 8) Integrering og karrieremuligheter for andre grupper
- 9) Samfunnsikkerhet

2.2.2 Informasjonstilfang

Kun offentlig tilgjengelig informasjon er blitt benyttet i arbeidet med rapporten. Eventuell informasjon selskapene har gitt om sitt arbeid med samfunnsansvar i den løpende eierdialogen med NHD er således ikke benyttet i gjennomgangen. Offentlig tilgjengelig informasjon kan videre deles inn i informasjon utgitt av selskapene selv og informasjon fra andre eksterne aktører som media, ikke-offentlige organisasjoner og konkurrenter. For å sikre konsistens i tilnærmingen til alle selskapene er denne statusrapporten kun basert på informasjon som selskapene selv har valgt å gjøre offentlig tilgjengelig.

Kilder som er benyttet inkluderer:

- Årsrapporter for 2008
- Rapporter på samfunnsansvar for 2008
- Etiske retningslinjer og andre offentlig tilgjengelige interne retningslinjer (eksempelvis knyttet til HMS og miljø)
- Undersøkelser og rapporteringer som selskapene har gjort tilgjengelig, for eksempel gjennom investorinitiativene Bærekraftig verdiskaping og Carbon Disclosure Project.

2.2.3 Gjennomgang av hvert selskap

Det er foretatt en systematisk gjennomgang av informasjonen fra hvert selskap. Rammeverket som er benyttet i gjennomgangen tar utgangspunkt i de ni forventningsområdene fra Eierskapsmeldingen. Innenfor hvert forventningsområde er følgende hovedspørsmål forsøkt besvart:

³ Gjengitt i samme rekkefølge som presentert i Eierskapsmeldingen.

- 1) Hvilke retningslinjer⁴ har selskapet innenfor området?
- 2) Hvilke tiltak har selskapene iverksatt for å sikre gjennomføring og etterlevelse av retningslinjene?
- 3) Hvordan rapporterer selskapet om sitt arbeid og sine resultater innenfor området?

Denne tilnærmingen er i stor grad konsistent med metodikken brukt i forbindelse med spørreundersøkelsen fra investor initiativet Bærekraftig verdiskaping, samt regelverket for rapportering på samfunnsansvar som nylig er trådt i kraft i Danmark.⁵

Innledningsvis er det foretatt en generell gjennomgang av selskapenes rapportering på samfunnsansvar, med utgangspunkt i retningslinjer fra Global Reporting Initiative (GRI) og internasjonal god praksis for samfunnsansvarsrapportering. Vi har gjort en særskilt gjennomgang av i hvilken grad rapporteringen er forankret i styret.

2.2.4 Informasjonsbegrensninger og utfordringer ved arbeidet

Det at gjennomgangen utelukkende er foretatt med basis i offentlig tilgjengelig informasjon fra selskapene selv medfører viktige informasjonsbegrensninger. Det er ikke mulig å gjøre en vurdering av selskapenes praksis innenfor samfunnsansvarsområdet. Selv om det kan fremkomme av offentlig tilgjengelig informasjon at et selskap har etablert retningslinjer innenfor et bestemt område, vil det eksempelvis være vanskelig å få tilgang på troverdig offentlig informasjon om i hvilken grad retningslinjene er implementert og etterlevd i praksis.

På bakgrunn av dette er det et begrenset grunnlag for å trekke konklusjoner fra denne rapporten om hvordan de statlig eide selskapene faktisk arbeider med samfunnsansvar.

En annen utfordring er at begrepsbruken varierer fra selskap til selskap. Bruk av begreper som "bærekraft" og "samfunnsansvar" har en begrenset betydning når selskapene ikke konkretiserer hvordan de definerer begrepet. Dette skaper utfordringer når en søker å få oversikt over hvilke selskaper som har retningslinjer eller arbeider innenfor ulike områder. Dette viser igjen at resultatet av gjennomgangen er helt avhengig av hvor tydelig selskapene er i sin rapportering.

Sammenligning av selskaper vil også være vanskelig så lenge rapporteringen ikke er ensartet.

2.3 Videre disposisjon av rapporten

I kapittel 3 gis det en oversikt over sentrale utviklingstrekk og trender innenfor samfunnsansvarsområdet, herunder fremveksten av krav til rapportering og ulike internasjonale rammeverk for samfunnsansvar.

I kapittel 4 presenteres hovedfunnene fra gjennomgangen av selskapenes rapportering på samfunnsansvar, herunder en vurdering av i hvilken grad rapporteringen er forankret i selskapets styre. Avslutningsvis presenteres selskapenes rapportering til utvalgte investorinitiativer.

I kapittel 5 presenteres selskapenes oppfølging av regjeringens eierforventninger. Her presenteres retningslinjer som er identifisert, eksempler på tiltak som er gjennomført og resultatrapportering. Eksempelene på tiltak er valgt for å illustrere variasjon og bredde i selskapenes arbeid innenfor området og er ikke uttømmende.

I kapittel 6 trekkes det noen overordnede konklusjoner fra gjennomgangen av selskapenes rapportering på og arbeid med samfunnsansvar.

I kapittel 7 gis det en oversikt over de selskaps-spesifikke kildene som er benyttet i arbeidet med denne rapporten og andre generelle kilder.

⁴ Begrepet retningslinjer er i denne rapporten brukt som en samlebetegnelse for policies, styringsdokumenter, prosedyrer, målsetninger, strategier eller andre dokumenter som beskriver hvordan selskapet arbeider med samfunnsansvar.

⁵ Se 4.4.1 for mer informasjon om Bærekraftig Verdiskaping og 3.4.2 for det danske regelverket.

3. Samfunnsansvar – sentrale utviklingstrekk

3.1 Samfunnsansvar – fra filantropiske initiativer til bærekraftig verdiskaping

Bedrifter som håndterer sitt samfunnsansvar på en framtidsrettet måte, sørger for at dette blir en integrert del av sin virksomhetsstyring. Det betyr at dette ansvaret må forankres i linjeledelsen og følges opp løpende av bedriftens toppledelse og styre. Det er ulike strategisk orienterte tilnærminger til samfunnsansvar. Noen vektlegger risikohåndtering, blant annet i form av omdømmeforvaltning. Andre tar til orde for et mer proaktivt forhold til samfunnsansvar, der løsninger på samfunnsutfordringer blir en del av forretningsstrategien og dermed gir tilgang til viktige markeder.

Stortingsmelding nr. 10 – Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi (2008-09)

Norske selskapers arbeid med samfunnsansvar er i utvikling. I løpet av få år er samfunnsansvar gått fra å være et "velment, verdiløst venstrehåndsarbeid"⁶, til å få strategisk betydning og bli sett på som en sentral forutsetning for et selskaps langsiktige lønnsomhet. Økende krav fra interessentene – enten det er kunder, medarbeidere, investorer, medier, frivillige organisasjoner eller myndigheter – medfører både nye risikoer og nye muligheter for mange selskaper og bidrar til å profesjonalisere arbeidet med samfunnsansvar.

Selskapers tilnærming til samfunnsansvar kan inndeles i tre kategorier, etter graden av modenhet i tilnærmingen:⁷

- 1) **Filantropiske initiativer:** Dette innebærer å bidra med penger og kunnskap til gode formål. Initiativene har imidlertid liten strategisk eller operasjonell effekt for selskapet.
- 2) **Defensiv risikostyring:** Dette innebærer blant annet å sikre at selskapet overholder lovverket og unngår risikoer som kan skade selskapets omdømme. Dette vil kunne ha medium til høy operasjonell effekt for selskapet.
- 3) **Bærekraftig verdiskaping:** Dette innebærer å integrere bærekraft og samfunnsansvar i selskapets strategi- og forretningsmodell, virksomhetsstyring og rapporteringssystemer. Effektene for selskapet vil være av grunnleggende strategisk og operasjonell karakter.

3.2 Internasjonale rammeverk for samfunnsansvar

Internasjonale avtaler som FNs menneskerettighetskonvensjoner og ILO-konvensjonene danner grunnlaget for forståelsen av bedrifters samfunnsansvar og utviklingen av internasjonale rammeverk for samfunnsansvar. I dette kapitlet presenteres to slike rammeverk: OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs Global Compact. I tillegg presenteres den internasjonale standarden for rapportering på samfunnsansvar; Global Reporting Initiative.

⁶ The Economist på lederplass, 18. januar 2008. Gjengitt i Stortingsmelding nr. 10 (2008-09).

⁷ PwCs oppfatning av selskapers tilnærming til samfunnsansvar, i tråd med forståelsen til UN Global Compact som det også refereres til i den ovenfor nevnte stortingsmeldingen.

3.2.1 OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper⁸

OECDs retningslinjer er det eneste multilateralt anerkjente rammeverket for samfunnsansvar som myndighetene er forpliktet til å fremme. Retningslinjene er anbefalinger fra regjeringene til de flernasjonale selskapene.

Retningslinjene omfatter ILOs kjernekonvensjoner om avskaffelse av tvangs- og barnearbeid. Selskaper oppmuntres til å styrke sitt miljøarbeid blant annet med målstyring, forbedret informasjon og bedre planlegging. Retningslinjene anbefaler styrket menneskerettighetsvern, bekjempelse av korrupsjon og forbrukervern. Partnere og underleverandører blir oppfordret til å legge retningslinjene til grunn for sin virksomhet. Videre blir små og mellomstore bedrifter oppfordret til å rette seg etter retningslinjene.

OECDs retningslinjer er frivillige, og myndighetene kan ikke ilegge sanksjoner mot brudd på retningslinjene. Derimot er medlemslandene forpliktet til å opprette nasjonale kontaktpunkt som er det sentrale organet for en effektiv gjennomføring av retningslinjene.

3.2.2 FNs Global Compact

FNs Global Compact er verdens største initiativ for næringslivets samfunnsansvar og baserer seg på ti universelle prinsipper innenfor menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og anti-korrupsjon. Global Compact er både et redskap for selskaper som aktivt ønsker å jobbe med samfunnsansvar og et nettverk for deling av kunnskap og erfaring. Som bedrift tilsluttet initiativet er det forventet at bedriften:⁹

- Integrerer Global Compacts ti prinsipper i bedriftens forretningsstrategi og daglige drift
- Årlig rapporterer på bedriftens aktiviteter og forbedring knyttet til de ti prinsippene (Communication on Progress)
- Er en talsmann for Global Compacts ti prinsipper og samfunnsansvar i møte med kunder og leverandører, og på andre offentlige arenaer
- Eventuelt etablerer partnerskap med organisasjoner eller myndigheter for å bidra til samfunnsmessige målsetninger

⁸ Informasjonen er hentet fra Stortingsmelding nr. 10 2008-09 – Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi.

⁹ "En plattform for samfunnsansvar", Utgitt i et samarbeid mellom Utenriksdepartementet, FNs Utviklingsprogram, Innovasjon Norge og NHO.

FNs Global Compacts ti prinsipper

Menneskerettigheter

1. prinsipp: Bedrifter skal støtte og respektere vernet om internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, og
2. prinsipp: sikre seg at de ikke medvirker til menneskerettighetsbrudd

Arbeidsstandarder

3. prinsipp: Bedrifter skal overholde organisasjonsfriheten og den reelle anerkjennelse av retten til kollektive forhandlinger,
4. prinsipp: sette en stopper for alle former for tvangsarbeid,
5. prinsipp: reelt bringe barnearbeid til opphør og
6. prinsipp: sette en stopper for diskriminering i forhold til ansettelse og yrke

Miljø

7. prinsipp: Bedrifter skal støtte et føre-var prinsipp i forhold til miljøutfordringer,
8. prinsipp: ta initiativ for å fremme økt ansvarlighet i forhold til miljøet og
9. prinsipp: oppmuntre til utvikling og spredning av miljøvennlig teknologi

Anti-korrupsjon

10. prinsipp: Bedrifter skal motarbeide alle former for korrupsjon, inkludert utpressing og bestikkelser

3.2.3 Global Reporting Initiative (GRI)

Retningslinjene for rapportering på samfunnsansvar fra GRI har blitt en allment anerkjent global standard – og et uttrykk for internasjonal god praksis.¹⁰ Tredje versjon av disse retningslinjene (G3) kom ut i 2006 og er offentlig tilgjengelig på GRIs nettsider.

GRI retningslinjene (G3) omfatter elleve prinsipper. Prinsippene skal veilede selskapene i å definere rapportens innhold, kvalitet og omfang, og omfatter prinsipper som bærekraft, sammenlignbarhet, tydelighet og pålitelighet. Videre skiller GRI mellom rapportering på virksomhetsprofil, ledelsens tilnærming og resultatindikatorer:

- **Virksomhetsprofil:** Skal gi nødvendig informasjon om virksomheten og bransjen virksomheten operer i. Virksomheten informerer om sin strategi, hvilke risikoer og muligheter virksomheten som helhet står overfor, samt generell informasjon om virksomhetsstyring og rapportering.
- **Ledelsens tilnærming:** GRI har strukturert resultatindikatorerne innenfor områdene: økonomi, miljø og sosiale indikatorer. Sosiale indikatorer er igjen inndelt i arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, samfunn og produktansvar. For hvert av disse seks områdene er det definert ulike hovedtemaer der virksomheten skal beskrive ledelsens tilnærming til og håndtering av disse. Ledelsens tilnærming setter resultatindikatorerne inn i en kontekst og adresserer hvordan virksomheten håndterer disse risikoene og mulighetene på et mer detaljert nivå enn det som blir beskrevet under virksomhetsprofil.
- **Resultatindikatorer og sektorspesifikke indikatorer:** GRI har utviklet 80 resultatindikatorer innenfor de seks områdene økonomi, miljø, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, samfunn og produktansvar. Resultatindikatorerne er definert som enten kjerneindikator eller tilleggsindikator. En virksomhet skal rapportere på kjerneindikatorerne, med mindre disse ikke er vurdert som vesentlige for bedriften. Tilleggsindikatorerne kan utdype rapporteringen. Det er også utviklet indikatorer for

¹⁰ Fra 2007 til 2008 har antallet samfunnsansvars-rapporter registrert hos GRI økt med 46 % til over 1000 registrerte rapporter. Det faktiske antallet GRI-rapporter antas imidlertid å være høyere, da det er flere selskaper som følger GRI-retningslinjene uten å være registrert i GRI sine systemer. For nærmere informasjon: <http://www.globalreporting.org/AboutGRI/FactSheet.htm>

femten ulike sektorer som supplerer kjerneindikatorerne. Der endelig versjon av sektorspesifikke indikatorer foreligger, skal disse behandles som kjerneindikatorer.

Ulike rapporteringsnivåer etter GRI

GRI-rapporter skal utarbeides årlig og gjøres offentlig tilgjengelig. Rammeverket er fleksibelt, og et selskap kan velge om de vil anvende retningslinjene i sin helhet, delvis eller som referanse. For at en rapport på samfunnsansvar skal kunne anerkjennes som GRI-basert, må selskapet erklære hvilket rapporteringsnivå rapporten tilsvarer. I tillegg kan selskaper velge å verifisere rapporten av en tredjepart eller av GRI.

GRI har definert tre ulike rapporteringsnivåer; A, B og C, hvor A er det mest omfattende rapporteringsnivået. En "+" viser til at rapporten er verifisert av en ekstern tredjepart.

Tabellen under gir en oversikt over krav til de ulike nivåene av rapportering.¹¹

Tabell 1 Rapporteringsnivåer etter GRI

Nivå	Beskrivelse
C	<p>Virksomhetsprofil: <i>Strategi:</i> Erklæring fra toppledelsen (for eksempel CEO) <i>Organisasjon:</i> Generell informasjon om selskapet <i>Rapportprofil:</i> Omfang av rapporteringen, for eksempel prosess for å definere rapporterings-innhold, begrensninger og behandling av datterselskaper, joint ventures m.m. Alle selskapene må legge ved en GRI oversiktstabell som henviser til hvor GRI-indikatorerne kan finnes i rapporten. <i>Virksomhetsstyring:</i> Nivå C krever noe rapportering på virksomhetsstyring, som governance struktur, styrets sammensetning, mekanismer for hvordan ansatte og eiere kan fremme forslag til styret, samt involvering av interessenter</p> <p>Ledelsens tilnærming: Ikke påkrevd</p> <p>Resultatindikatorer: Rapportering på minimum 10 resultatindikatorer. Hovedområdene økonomi, miljø og samfunn må alle dekkes.</p>
C+	Ekstern verifikasjon
B	<p>Virksomhetsprofil: Rapportering utover Nivå C <i>Strategi:</i> Beskrivelse av de mest relevante påvirkningene, risikoene og mulighetene innenfor samfunnsansvar <i>Rapportprofil:</i> Grunnlag og teknikk for måling, herunder forutsetninger og prosesser. Større endringer fra tidligere rapporteringer. Retningslinjer ift. ekstern verifikasjon <i>Virksomhetsstyring:</i> Styringsystemer som støtter opp om virksomhetens økonomiske, miljømessige og samfunnmessige resultater. Forpliktelser overfor eksterne initiativer, og tilnærming til involvering av interessenter og temaer som har blitt fremmet av interessenter</p> <p>Ledelsens tilnærming: Virksomheten må rapportere på hvordan ledelsen tilnærmer seg og håndterer hovedtemaene definert under økonomi, miljø, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, samfunn og produktansvar.</p> <p>Resultatindikatorer: Rapportering på minimum 20 resultatindikatorer, alle områdene økonomi, miljø, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, samfunn og produktansvar må dekkes</p>
B+	Ekstern verifikasjon
A	<p>Virksomhetsprofil: Som Nivå B Ledelsens tilnærming: Som Nivå B Resultatindikatorer: Virksomheten må rapportere på samtlige kjerneindikatorer, eller forklare hvorfor de ikke gjør dette.</p>
A+	Ekstern verifikasjon

¹¹ For en fullstendig oversikt over kravene og indikatorerne henvises til <http://www.globalreporting.org/>

Videre skiller GRI-retningslinjene mellom tre ulike nivåer for verifikasjon av rapporteringen:

- **Egenerklæring:** Selskapet har ut i fra kriterier definert av GRI, selv vurdert om deres rapport på samfunnsansvar tilsvarende nivå A, B eller C.
- **GRI-verifisert:** GRI kontrollerer at rapporten oppfyller de kriteriene som er satt for et gitt rapporteringsnivå. Dette innebærer ikke en vurdering av kvaliteten på rapporten og innholdet, og tilsvarende ikke "+" status.
- **Verifikasjon av en ekstern tredjepart:** Ekstern kompetent tredjepart reviderer selskapets rapport på samfunnsansvar og vurderer både innhold, kvalitet og omfang. Resultat og konklusjoner skal presenteres i rapporten.

Ekstern tredjeparts verifikasjon

Mange selskaper opplever at interessenter, og i særlig grad investorer, forventer at ikke-finansiell informasjon rapporteres etter anerkjente standarder og er gjenstand for uavhengig tredjeparts verifikasjon. Slike verifikasjoner bidrar til å sikre pålitelighet, fullstendighet og relevans i rapporteringen, og dermed til å øke selskapers omdømme og troverdighet hos interessentene.¹²

3.3 Langsiktige eiere vektlegger i økende grad samfunnsansvar

Selskapenes ivaretagelse av sitt samfunnsansvar blir ansett av stadig flere investorer som en forutsetning for selskapers langsiktige lønnsomhet. Den globale finanskrisen har forsterket denne utviklingen og det har eksempelvis vært en betydelig økning i tilslutningen til de FN initierte "Prinsipper for ansvarlige investeringer" (PRI) det siste året.¹³

FNs seks prinsipper for ansvarlige investeringer:

- 1) Vi vil integrere spørsmål om miljømessige og sosiale forhold og god selskapsstyring i våre investeringsanalyser og beslutningsprosesser
- 2) Vi vil være aktive eiere og integrere spørsmål om miljømessige og sosiale forhold og god selskapsstyring i vår eierskapspolitikk og praksis
- 3) Vi vil søke nødvendig åpenhet omkring spørsmål om miljømessige og sosiale forhold og god selskapsstyring i selskapene vi investerer i
- 4) Vi vil fremme aksept og gjennomføring av prinsippene blant investorer
- 5) Vi vil samarbeide for å øke vår effektivitet i gjennomføringen av prinsippene
- 6) Hver av oss vil rapportere om våre aktiviteter og framgang i gjennomføringen av prinsippene

DnB NOR, Finansdepartementet, Folketrygdfondet, KLP, Nordea, Norges Bank Kapitalforvaltning og Storebrand er norske aktører som er tilsluttet prinsippene.¹⁴

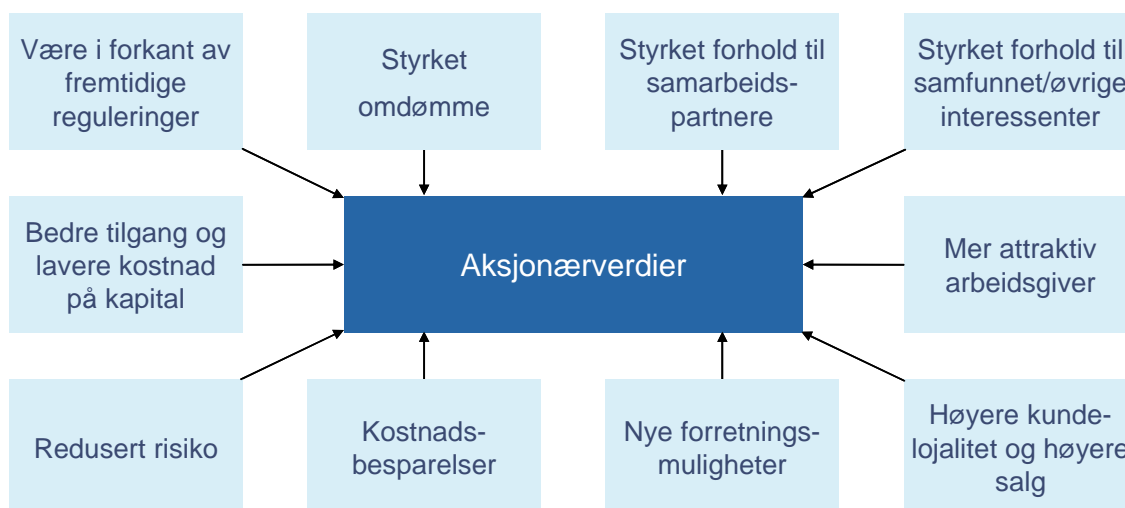
Figuren nedenfor viser hvorfor arbeidet med samfunnsansvar kan bidra til å øke avkastningen og verdiutviklingen i et selskap.

¹² Den mest utbredte standarden for ekstern tredjepartsverifikasjon er SA 3000: "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller begrenset revisjon av historisk økonomisk informasjon". Videre blir også AA1000AS standarden brukt, med et særlig fokus på interessentperspektivet.

¹³ Investorer med ca. 5 billioner USD har sluttet seg til PRI mellom oktober 2008 og mai 2009. Styret i PRI-initiativet forklarer dette bl.a. med følgende: "The PRI is a robust framework to help the investment community avoid a repeat of the mistakes that led to the downturn".

¹⁴ PRIs nettsider; <http://www.unpri.org/signatories/>

Figur 1: Samfunnsansvar som forutsetning for langsiktig lønnsomhet

3.3.1 NHD¹⁵

I Eierskapsmeldingen har regjeringen uttrykt klare forventninger til at statlig eide selskaper skal være ledende i sitt arbeid med etikk og samfunnsansvar. Regjeringen presiserte i Eierskapsmeldingen forventninger til selskapenes samfunnsansvar på i alt ni områder, omtalt som tverrgående hensyn. Disse er: Omstillinger, Forskning, utvikling og kompetansebygging, Miljø, Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet, Etikk, Arbeid mot korrupsjon, Likestilling, Integrering og karrieremuligheter for andre grupper og Samfunnssikkerhet. Dette er forhold som regjeringen forventer at selskapene tar med i sine vurderinger, og som er ment å understøtte selskapenes langsiktige avkastning og industrielle utvikling.

I Statens eierberetning 2008 fremkommer det at NHD blant annet har gjort følgende for å følge opp regjeringens eierforventninger innenfor samfunnsansvarsområdet:

- Informert alle selskapenes styre og øvrige eierdepartementer i brev om regjeringens forventninger til tverrgående hensyn.
- Innført en rutine om å ta opp selskapenes arbeid med samfunnsansvar i de kvartalsvise eiermøtene.
- Avholdt egne møter om samfunnsansvar med ledelsen i alle selskapene for å kartlegge status i deres arbeid. Møtene om samfunnsansvar skal avholdes årlig. I 2009 vil det være et særskilt fokus på selskapenes arbeid med å fremme likestilling og kvinner i toppledelsen.
- Avholdt et statssekretærmøte med alle eierdepartementene høsten 2008, for å informere om departementets kartleggingsarbeid og for å diskutere et mest mulig enhetlig opplegg for oppfølging av selskapenes samfunnsansvar.
- Spesielt uttrykt i regjeringens eierpolitikkdokument for 2008 en forventning om at selskapenes etiske retningslinjer skulle gjøres offentlig tilgjengelig blant annet ved at de legges ut på selskapenes hjemmesider på Internett.

Videre ble det i de særskilte møtene med selskapene om samfunnsansvar som ble avholdt i 2008 blant annet tatt opp følgende tema i dialogen:

- Tiltak som selskapene hadde iverksatt for å fremme samfunnsansvar
- Aktiviteter som selskapene i denne forbindelse definerer som viktige for sin virksomhet, og hvordan disse følges opp av selskapet
- Selskapenes etiske retningslinjer og hvordan disse er forankret og implementert i organisasjonen som helhet
- Hvordan samfunnsansvar ivaretas i relasjon til lokalsamfunn, leverandører, samarbeidspartnere og kunder
- Selskapenes rutiner for å håndtere eventuelle vanskelige etiske problemstillinger
- Selskapenes varslingsrutiner, jf. arbeidsmiljøloven.

¹⁵ Informasjonen er hentet fra Statens eierberetning 2008. Tilgjengelig på www.eierberetningen.no

3.3.2 Statens Pensjonsfond – Utland¹⁶

Norges Bank Kapitalforvaltning (NBIM), som har ansvaret for den operative forvaltningen av Statens Pensjonsfond – Utland, har bidratt i utviklingen av PRI. NBIM legger disse prinsippene til grunn for eierskapsutøvelsen og samhandlingen med andre investorer. Finansdepartementet har også sluttet seg til prinsippene som formell eier av fondet.

NBIM har etablert en egen avdeling med ansvar for eierskapsutøvelse. I 2008 deltok NBIM på 7 871 generalforsamlinger og stemte i nærmere 70 000 saker. I utøvelsen av fondets eierrettigheter har NBIM særlig lagt vekt på følgende temaområder: God selskapsstyring, barns rettigheter og beskyttelse av miljøet.

NBIM har bl.a. utarbeidet dokumentet «NBIM Investor Expectations on Children's Rights» for å klargjøre hvilke forventninger NBIM har som investor når det gjelder selskapenes ivaretagelse av barns rettigheter. NBIM har nylig utarbeidet tilsvarende forventningsdokumenter vedrørende klima¹⁷ (Climate Change Management) og vann¹⁸ (Water Management).

I tillegg til NBIMs eierskapsarbeid er det opprettet et eget Etikkråd for Statens pensjonsfond – Utland. Dette er et faglig uavhengig råd opprettet for å gi tilrådinger om filtrering og uttrekk av enkeltsekskaper til departementet, basert på de etiske retningslinjene for fondet. Det er så langt utelukket 32 selskaper fra fondets investeringsunivers. Av disse er 22 utelukket på grunn av medvirkning til produksjon av inhumane våpentyper. De øvrige 10 selskapene er utelukket for å unngå en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, eller alvorlig miljøskade.

3.4 Krav til rapportering på samfunnsansvar

3.4.1 Norge

Regnskapsloven § 3-3 pålegger i dag alle norske regnskapspliktige selskaper å rapportere om ikke-finansielle forhold innenfor arbeidsmiljø, likestilling og miljø, i styrets årsberetning. Selskapene må informere om arbeidsmiljøet og særskilt om arbeidsulykker og skader, i tillegg til tiltak som er iverksatt relatert til bedring av arbeidsmiljøet. Likestillingssituasjonen i selskapet skal beskrives, og tiltak som er og planlegges igangsatt for å fremme likestilling. Videre skal det gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

Det er indikasjoner på at etterlevelsen av gjeldende krav i regnskapsloven er mangelfull. En rapport¹⁹ fra 2005, som gjennomgår rapporteringen fra de 100 største selskaper i Norge, konkluderte eksempelvis med at;

- 10 % av selskapene oppfyller lovkravet på miljørapportering.
- 53 % av selskapene oppfyller lovkravet og rapporterer tilfredsstillende på arbeidsmiljø
- 49 % av selskapene oppfyller lovkravet på likestilling.

I behandlingen av Stortingsmelding nr. 10 (2008-09) sluttet Stortinget seg i mai 2009 til regjeringens forslag om utvidet rapporteringsplikt for samfunnsansvar og henviste til regelverket i Danmark og Storbritannia som modell for de fremtidige norske reglene:

¹⁶ Informasjonen i dette kapitlet er i all hovedsak hentet fra St.meld. nr. 20 2008–2009 - Om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2008.

¹⁷ NBIMs Investor Expectations: Climate Change Management.

¹⁸ NBIMs Investor Expectations: Water Management.

¹⁹ "Corporate Responsibility Reporting in Norway: An assessment of the 100 largest firms", Report no. 9/2005, ProSus (Program for Research and Documentation for a Sustainable Society, Centre for Development and the Environment, University of Oslo).

"Komiteens flertall... mener de nye danske rapporteringsreglene samt britiske "Companies Act" er rapporteringsregimer som i stor grad oppnår nettopp en kvalitativ og relevant rapportering, og ber Regjeringen se på den danske og britiske modellen i arbeidet med forskriftene, for å sikre at også de norske rapporteringsreglene blir et redskap for å oppnå en faktisk utvikling i bedriftene."²⁰

3.4.2 Danmark²¹

Danmark har nylig innført strengere krav til rapportering på samfunnsansvar. 1100 av de største danske selskapene ble i 2008 pålagt ved lov å rapportere på sitt arbeid med samfunnsansvar.²² Arbeid med samfunnsansvar er fortsatt frivillig, men selskapene er forpliktet til å rapportere om de arbeider med samfunnsansvar eller ikke.

Hvis selskapet arbeider med samfunnsansvar skal redegjørelsen inneholde opplysninger om følgende:

- **Selskapets policy for samfunnsansvar.** Ved policy forstås bredt selskapets interne retningslinjer, målsetninger, strategier eller andre dokumenter som beskriver hvordan man arbeider med samfunnsansvar. Selskapet skal videre opplyse om eventuelle standarder, retningslinjer eller prinsipper for samfunnsansvar som selskapet anvender.
- **Hvordan selskapet omsetter sin policy for samfunnsansvar til handling.** Selskapet skal herunder redegjøre for eventuelle systemer eller prosedyrer som gjelder. Det kan eksempelvis være ledelsessystemer, kontrollsystemer, evalueringer eller andre prosedyrer, som systematisk gjennomgår implementeringen av policyen. Dette omfatter også at selskapet kan opplyse om den er sertifisert i henhold til en sertifiseringsordning for enten prosesser eller produkter.
- **Selskapets vurdering av hva som er oppnådd som følge av arbeidet med samfunnsansvar i regnskapsåret, samt eventuelle forventninger til arbeidet fremover.** Det er ikke et krav at selskapet skal vurdere hvilke målbare økonomiske resultater arbeidet med samfunnsansvar har medført.

3.4.3 Sverige

I Sverige er selskaper lovpålagt å rapportere på ikke-finansiell informasjon, dersom dette er nødvendig for å forstå selskapets utvikling, stilling eller resultat, og de er relevante for den aktuelle virksomheten.²³

Den svenske regjeringen vedtok i 2007 egne retningslinjer for ekstern rapportering på samfunnsansvar for statlig eide selskaper, som trådte i kraft 1. januar 2008. I henhold til disse retningslinjene:²⁴

- Er styrene i de statlig eide selskapene ansvarlig for at selskapene legger frem en samfunnsansvarsrapport basert på GRI-retningslinjene. Rapportering skal skje systematisk og som årsrapporten publiseres før generalforsamlingen.
- Samfunnsansvarsrapporten skal kvalitetssikres gjennom en uavhengig tredjeparts verifikasjon.
- Retningslinjene bygger på "oppfyll eller forklar" - prinsippet, noe som innebærer at et selskap kan avvike fra retningslinjene dersom selskapet begrunner dette.

Heleide selskaper skal anvende disse retningslinjene. I de tilfeller der staten er deleier, skal regjeringen i samråd med selskapet og de øvrige eierene arbeide for at retningslinjene også anvendes i de deleide selskapene.

²⁰ Innst. S nr. 200 (2008-09).

²¹ Informasjonen i kapittelet er hentet fra "Redegørelse for samfunnsansvar – praktisk veiledning og inspirasjon". Utgitt av Erhvervs- og Selskabsstyrelsens, Center for Samfunnsansvar, mai 2009. Publikasjonen finnes elektronisk på www.samfunnsansvar.dk

²² Lovkravene til rapportering i Danmark omfatter selskaper som overskrider minst to av følgende tre størrelsesgrenser: 1. En balansesum på 143 mill. DKK, 2. En nettoomsättning på 286 mill. DKK. 3. Et gjennomsnitt antall heltidsansatte på 250. I tillegg omfattes selskaper som har verdipapirer opptatt til handel på et regulert marked i et EU/EØS land og statlige aksjeselskaper.

²³ Årsredovisningslag (1995:1554), 6 kap. § 1 Förvaltningsberättelse. Jf. EUs moderniseringsdirektiv.

²⁴ Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande, Näringsdepartementet.

3.4.4 Storbritannia

I Storbritannia oppstilles i Companies Act (2006) krav om at årsberetningen til børsnoterte selskaper, i den grad det er nødvendig for å forstå selskapets utvikling, resultat eller stilling, skal omfatte informasjon om miljømessige forhold (inklusive bedriftens miljøpåvirkning), bedriftens ansatte og sosiale og samfunnmessige forhold.²⁵

Rapporteringen skal inkludere informasjon om hvilken policy bedriften har i forhold til disse spørsmålene og hvilken effekt retningslinjene har for bedriften. Opplysningene skal gis på grunnlag av et "oppfyll eller forklar" -prinsipp.

I Climate Change Act, som ble vedtatt i 2008, kreves det obligatorisk rapportering av klimagassutslipp fra britiske selskaper fra april 2012.

3.4.5 EU

Europakommisjonens har utarbeidet tre hoveddokumenter innenfor samfunnsansvar:²⁶

- Green paper: "Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility", 2001
- Communication: "A business contribution to sustainable development", 2002
- Communication: "Implementing the Partnership for Growth and Jobs: Making Europe a pole of excellence on CSR", 2006.

I 2002 ble CSR forumet "EU Multi-Stakeholder Forum on CSR" etablert, med Europakommisjonen som fasilitator. Forumet danner en arena hvor interessenter som arbeidstakerorganisasjoner, virksomheter og frivillige organisasjoner sammen kan fremme utvikling, felles tilnærming til og åpenhet rundt virksomheters praksis innenfor samfunnsansvar. Temaer som diskuteres er blant annet eventuelle felles krav til rapportering og behov for samfunnsansvarsstandarder.²⁷

Videre stiller EUs moderniseringsdirektiv fra 2003 krav om at årsrapporter for børsnoterte selskaper i visse tilfeller skal inneholde ikke-finansiell informasjon. Årsberetningen bør inneholde miljømessige og sosiale aspekter dersom det er av betydning for bedriftens finansielle stilling. Det er opp til bedriftene selv å vurdere om dette er relevant.²⁸

²⁵ The State of Sustainability Reporting in Europe: Commission Statement, European Commission, Mars 2009.

²⁶ European Commission, CSR; <http://ec.europa.eu/enterprise/csr/policy.htm>, sist besøkt 2.9.2009.

²⁷ Communication from the Commission to the European parliament, the Council and the European economic and social committee, Implementing the partnership for growth and jobs: making Europe a pole excellence on corporate social responsibility, 2006.

²⁸ Direktiv 2003/51/EF (moderniseringsdirektivet).

4 Gjennomgang av selskapenes rapportering på samfunnsansvar

4.1 Innledning

Staten forvalter store verdier gjennom eierinteressene i selskapene. Det forventes derfor generelt at selskapene rapporterer om viktige forhold som aksjonærene er opptatt av. Det kan medføre at selskapenes årsrapporter på enkelte områder inneholder mer informasjon enn det som følger av regnskapsloven. Selskaper med statlig eierandel forventes å ha en åpen dialog med omverdenen om økonomi, samfunnsansvar og miljøspørsmål. De må legge til rette for å informere om hvordan de konkret jobber med disse oppgavene, og hvilke resultater de har oppnådd. Større selskaper med internasjonal virksomhet oppfordres til å benytte rapporteringsnormen GRI (Global Reporting Initiative). Det kan også være hensiktsmessig at selskapenes styre vurderer behovet for at rapportene kvalitetssikres av en uavhengig instans, for eksempel selskapets revisor.

Statens eierberetning 2008

I det følgende kapittel blir hovedfunnene fra gjennomgangen av selskapenes rapportering på samfunnsansvar presentert, herunder i hvilken grad rapporteringen er forankret i selskapenes styre.

4.2 Hovedfunn fra gjennomgang av selskapenes rapportering på samfunnsansvar

Vår gjennomgang av rapporteringen i selskapene viser at:

- Styret omtaler i større eller mindre grad flere av de ni tverrgående hensynene i årsberetningene.²⁹
- 10 av de 21 undersøkte selskapene, herunder syv av de børsnoterte, har på ulike nivåer utvidet rapportering på samfunnsansvar. Utvidet rapportering innebærer i denne undersøkelsen en eller annen form for samfunnsansvarsrapportering på seks sider eller flere.³⁰
- Åtte av de 10 selskapene med utvidet rapportering på samfunnsansvar henviser til GRI-retningslinjene, men med stor variasjon i kvalitet og omfang på rapporteringen. Enkelte av selskapene har ikke indikert hvilket GRI-nivå rapporteringen tilsvarer. Dette innebærer at de ikke har utført den egenvurderingen GRI krever for at rapporten skal kunne godkjennes som GRI-basert, og har i så måte kun benyttet rammeverket som referanse for egen rapportering.

²⁹ Jf. regnskapslovens § 3-3.

³⁰ Seks sider er satt grunnet behovet for en klar definisjon av hva utvidet samfunnsansvarsrapportering er. Selskapene er allerede pålagt å rapportere på miljø, arbeidsmiljø og likestilling, og en rapportering etter disse minimumskravene vil i utgangspunktet ikke regnes som utvidet. Samtidig er det viktig å presisere at volum på rapportering ikke nødvendigvis er et tegn på kvalitet i rapporteringen.

- Norsk Hydro, SAS og Statkraft har valgt å benytte en ekstern tredjepart for verifikasjon av sin samfunnsansvarsrapport i 2008. SAS har oppnådd det høyeste nivået for samfunnsansvarsrapportering A+. Norsk Hydro og Statkraft rapporterer begge på et nivå tilsvarende B+. Statkraft har i tillegg valgt å be GRI gjennomgå sin samfunnsansvarsrapport.

Tabellen under gir en oversikt over hvilke av selskapene i denne gjennomgangen som i dag rapporterer offentlig på samfunnsansvar, enten ved egne publiserte samfunnsansvarsrapporter eller som en egen del av årsrapporten.

Tabell 2 Samfunnsansvarsrapportering pr selskap

Ulike nivåer av samfunnsansvars-rapportering	Samfunnsansvar omtalt i styrets årsberetning ³¹	Utvidet samfunnsansvars-rapportering	Henvising til GRI-retningslinjer	Rapporteringsnivå iht. GRI retningslinjer	Ekstern tredjeparts verifikasjon
Selskaper					
Børsnoterte selskaper					
Aker Solutions	Ja	Ja			
Cermaq	Ja				
DnB NOR ³²	Ja	Ja	Ja	Ikke erklært	
Kongsberg Gruppen	Ja	Ja	Ja	B	
Norsk Hydro	Ja	Ja	Ja	B+	Ja
SAS	Ja	Ja	Ja	A+	Ja
Telenor	Ja	Ja	Ja	Ikke erklært	
Yara International	Ja	Ja	Ja	Ikke erklært	
Unoterte selskaper					
Argentum Fondsinvesteringer	Ja				
Eksportfinans	Ja				
Electronic Chart Centre	Ja				
Entra Eiendom	Ja	Ja			
Flytoget	Ja				
Innovasjon Norge	Ja	Ja	Ja	Ikke erklært	
Kings Bay	Ja				
Mesta	Ja				
Nammo	Ja				
Secora	Ja				
SIVA	Ja				
Statkraft	Ja	Ja	Ja	B+	Ja
Store Norske Spitsbergen Kulkompani	Ja				

Tabellen over viser at det generelt er de større selskapene som har mest omfattende rapportering på samfunnsansvar. Videre er det et tydelig skille mellom børsnoterte og unoterte selskaper. Børsnoterte selskaper har gjennomgående en mer utviklet rapportering, noe som kan skyldes at disse møter større forventninger fra interessenter (eksempelvis investorer) til å rapportere på samfunnsansvar. Samtidig vil også internasjonal tilstedeværelse ha betydning for grad av rapportering på samfunnsansvar.

³¹ Omtale av ett eller flere av regjeringens ni forventningsområder.

³² DnB NOR utga en egen samfunnsansvarsrapport i 2007, som ble revidert av ekstern tredjepart. Denne gjennomgangen baserer seg imidlertid kun på rapporter fra 2008. DnB NOR opplyser at neste samfunnsansvarsrapport utgis i 2009.

4.2.1 Forankring av rapporteringen i styret

Forvaltningen av selskapet hører inn under styret og selskapets ledelse. I regjeringens eierpolitikk 2008 fremheves det at "Utvikling og omstilling av selskapets drift og virksomhet, vurdering av større prosjekter og langsiktig strategi er viktige oppgaver for styret og daglig ledelse". Forankring av samfunnsansvarsarbeidet i styret, og aktiv involvering av styret i oppfølgingen av resultater innenfor samfunnsansvarsområdet, er avgjørende for å sikre at dette arbeidet får den nødvendige oppmerksomhet og prioritet i selskapet.

Styrets beretning kan gi indikasjoner på hvilke områder styret har prioritert og vil prioritere fremover. Tabellen under gir en oversikt over temaer styrene nevner i årsberetningene for 2008, vurdert ut i fra regjeringens ni forventningsområder. Samtlige nevner i større eller mindre grad de lovpålagte områdene; påvirkning på det ytre miljø, arbeidsmiljø og likestilling. Videre nevner ni styrer etikk og fem arbeid mot korrupsjon. Integrering og karrieremuligheter for andre grupper, herunder eldre, innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn eller personer med redusert funksjonsevne, er nevnt av tre styrer. I tillegg beskriver styret i ni av selskapene selskapets arbeid innenfor forskning og utvikling.

Rundt halvparten av styrene nevner i tillegg selskapets arbeid med samfunnsansvar på et generelt grunnlag. Dette er til dels overlappende med områdene etikk, korrupsjon og miljø.

Tabell 3 Omtale av de ni tverrgående hensynene i styrets beretninger 2008

Regjeringens ni tverrgående hensyn										
Selskaper	Omstilling	FoU	Miljø	HMS	Etikk	Korrupsjon	Likestilling	Integrering ³³	Samfunnsikkerhet	Samfunnsansvar
Børsnoterte selskaper										
Aker Solutions		x	x	x			x			x
Cermaq		x	x	x	x		x			x
DnB NOR			x	x	x	x	x			x
Kongsberg Gruppen		x	x	x	x	x	x			x
Norsk Hydro	x	x	x	x	x	x	x			
SAS			x	x			x		x	x
Telenor		x	x	x			x	x		x
Yara International		x	x	x			x			x
Unoterte selskaper										
Argentum Fondsinvesteringer			x	x	x	x	x			x
Eksportfinans			x	x		x	x	x		
Electronic Chart Centre		x	x	x			x			
Entra Eiendom		x	x	x	x		x	x		
Flytoget			x	x			x			x
Innovasjon Norge			x	x			x	x		
Kings Bay			x	x			x			
Mesta	x	x	x	x	x		x			x
Nammo		x	x	x	x		x			
Secora		x	x	x			x			
SIVA		x	x	x			x			
Statkraft			x	x	x		x		x	x
Store Norske Spitsbergen Kulkompani		x	x	x			x			x

³³ Integrering og karrieremuligheter for andre grupper, herunder innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, eldre og personer med redusert funksjonsevne.

Der er få selskaper som rapporterer konkret på i hvilken grad og hvordan styret er involvert i selskapets rapportering på og arbeid med samfunnsansvar. Kongsberg Gruppen er et eksempel på et selskap som utmerker seg i så måte, ved at de beskriver sitt system for virksomhetsstyring for samfunnsansvar, herunder styrets ansvar: *"The corporate Board of Directors bears the ultimate responsibility for Kongsberg's contribution to sustainable development. The Sustainability Report is submitted to and dealt with by the Board."* Norsk Hydro rapporterer at samfunnsansvar blir tatt opp ved hvert styremøte. Mens Argentum og Kings Bay informerer om at etiske spørsmål blir fulgt opp minst en gang i året. Argentum er et av de selskapene hvor styrets ansvar og rolle er klart definert gjennom de etiske retningslinjene:³⁴

1.3 Styrets rolle – oppfølging

Styret har ansvar for oppfølging av arbeidet med etiske spørsmål. Administrerende direktør rapporterer minst en gang i året oppfølging av dette arbeid og i styret legges det opp til en årlig diskusjon og evaluering av arbeidet.

Publisering av samfunnsansvarsrapportene blir gjort på ulike måter, og det kan være vanskelig for lesere å få oversikt over hvem som faktisk står bak informasjonen. Rapporter på samfunnsansvar utgis som en uavhengige rapporter, sammen med finansrapport uten styrets beretning, som en egen del i årsrapporten eller på selskapets hjemmesider. Det vanligste er at konsernsjef/ CEO innleder rapporten.

4.2.2 Eksempler fra selskaper som følger god praksis for rapportering på samfunnsansvars

SAS

Rapporteringsnivå A og B etter GRI-retningslinjene krever at selskapet rapporterer på hvordan selskapet involverer sine interessenter. SAS presenterer i sin årsrapport for 2008 en oversikt over selskapets interessenter og hvordan de involveres.³⁵

Stakeholders	Examples of dialogs*
Employees	Employee index PULS. Development interviews. Whistleblower function. Staff meetings – for flight staff, called Base Days
Customers	Customer surveys. Interviews. Customer Satisfaction Index (CSI). Image index
Contract customers	CO ₂ Reduction Network. Direct dialog in meetings and ongoing contact with several thousand contract customers
The traveling public	Qualitative and quantitative surveys, e.g. the CSI
Owners, investors and financial analysts	Surveys. Teleconferences. Regular meetings
Governments	International working groups. Ongoing contact with national governments and policymakers
Suppliers	The SAS Group's purchasing policy. Compliance with Global Compact principles
Aircraft, engine and chemical manufacturers	Dialog on greener products
Partnerships and networks	Star Alliance. Global Compact Nordic. CSR Sweden, Copenhagen Climate Council
NGOs	Bellona. Friends of the Earth, WWF, Save the Children
Organizations	ICAO Committee on Aviation Environmental Protection. Association of European Airlines. IATA's environmental committee. Confederation of Swedish Enterprise. Confederation of Danish Industries. Confederation of Norwegian Enterprise, etc.
Mass media	Interviews. Articles and opinion pieces

* ** A more detailed description of the SAS Group's dialogs with stakeholders with in-depth information may be found at www.sasgroup.net

³⁴ Argentums hjemmesider, Etiske retningslinjer, <http://www.argentum.no/index.php?struct=92&lang=nor>

³⁵ SAS Group Annual Report & Sustainability Report 2008.

Kongsberg Gruppen

Kongsberg Gruppen tydeliggjør rapporteringsnivå ved en egenerklæring av rapporteringsnivå.³⁶

GRI MODEL		C	C+	B	B+	A	A+
Compulsory	Self-declared			Kongsberg			
	Externally verified						
Optional	GRI-verified						

Statkraft

Statkrafts rapport på samfunnsansvar for 2008 er verifisert av revisor som bl.a. trekker følgende konklusjon:

"Statkraft har etablert systemer for å identifisere, styre og å involvere interessegrupper i vesentlige forhold knyttet til bærekraftig verdiskaping ... i overensstemmelse med prinsippene AA1000AS (versjon 2003)".

4.3 Rapportering til investorinitiativer

De siste årene har det blitt etablert en rekke initiativer, der flere investorer har gått sammen om å kreve rapportering fra børsnoterte selskaper innenfor samfunnsansvarsområdet.

4.3.1 Bærekraftig verdiskaping

Bærekraftig verdiskaping er et investorsamarbeid med målsetting om å aktivt påvirke selskaper til en bærekraftig utvikling. Initiativet bygger på og støtter FNs Global Compact, FNs prinsipper for ansvarlig investeringer, Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Bak initiativet står Alfred Berg, DnB NOR/Vital, Folketrygdfondet, Gjensidige, KLP, Nordea, Nærings- og handelsdepartementet, Odin, Oslo pensjonsforsikring, StatoilHydro Kapitalforvaltning og Storebrand.³⁷

I 2008 gjennomførte Bærekraftig verdiskaping en spørreundersøkelse rettet mot selskaper på Oslo Børs Hovedindeks. Undersøkelsen skulle både gi informasjon og oversikt over retningslinjene selskapene har i forhold til bærekraftig forretningsdrift, i tillegg til å bevisstgjøre selskapene om det investorene anser som viktige forutsetninger for fremtidig finansiell avkastning. Rapporten fra denne spørreundersøkelsen er tilgjengelig på Bærekraftig verdiskaping sine hjemmesider, i tillegg til svarfordeling per spørsmål og selskap. De børsnoterte selskapene omfattet av denne gjennomgangen har alle besvart spørreundersøkelsen. Videre har Cermaq, DnB NOR, Norsk Hydro og Yara valgt å gjøre sin rapport offentlig tilgjengelig.

Basert på undersøkelsen var det mulig for et selskap å oppnå totalt 100 poeng. Norsk Hydro var ett av tre selskaper som oppnådde en poengsum mellom 75 – 100. Øvrige børsnoterte selskaper i NHDs portefølje oppnådde en poengsum mellom 50 til 75.³⁸

4.3.2 Carbon Disclosure Project (COP)

Carbon Disclosure Project er en uavhengig organisasjon som samler inn og publiserer informasjon om bedrifters utslipp av klimagasser. Målsettingen er å motivere investorer, selskaper og regjeringer til å arbeide for å redusere utslipp av klimagasser. CDP spiller en viktig rolle ved å påvirke virksomheter til å måle, håndtere og redusere sitt klimautslipp og påvirkning på klima.

³⁶ Kongsberg Gruppen, Annual Report and Sustainability Report 2008.

³⁷ Informasjonen er hentet fra Bærekraftig verdiskapings nettsider; <http://www.baerekraftigverdiskaping.no/>

³⁸ Bærekraftig verdiskaping Rapport 2008.

Hvert år sender CDP ut spørreundersøkelser til over 3700 børsnoterte virksomheter over hele verden.³⁹ 17 norske selskaper besvarte undersøkelsen i 2008. Dette utgjorde en svarprosent på 38 %. Svarprosent for Sverige og Danmark ligger henholdsvis på 80 % og 52 %.⁴⁰ Av de børsnoterte selskapene omfattet av denne gjennomgangen har DnB NOR, Hydro og SAS rapportert og gjort denne offentlig tilgjengelig. Aker Solutions, Telenor og Yara har rapportert til COP, men valgt å ikke gjøre rapporten offentlig.⁴¹ Norsk Hydro utmerket seg som en av de ti beste nordiske selskapene blant karboninsensitive selskaper på "The Carbon Disclosure Leadership Index" i 2008.⁴²

³⁹ Carbon Disclosure Project, About CDP, <http://www.cdproject.net/aboutus.asp>

⁴⁰ Carbon Disclosure Project 2008, Nordic Report 2008.

⁴¹ Carbon Disclosure Project, responding companies: <http://www.cdproject.net/responding-companies.asp>

⁴² Carbon Disclosure Project 2008, Nordic Report 2008.

5 Selskapenes oppfølging av regjeringens eierforventninger

5.1 Introduksjon

Regjeringen har gjennom sin eierpolitikk definert ni tverrgående hensyn som regjeringen er opptatt av i sin eierdialog med selskapene. *"Dette er forhold som antas å understøtte en langsiktig høy avkastning og god og bærekraftig industriell utvikling, og som det forventes at selskapenes styrer tar med i sine vurderinger".*⁴³ De ni tverrgående hensynene er som følger:

- 1) Etikk
- 2) Arbeid mot korrupsjon
- 3) Likestilling
- 4) Integrering og karrieremuligheter for andre grupper
- 5) Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet
- 6) Miljø
- 7) Forskning og utvikling
- 8) Omstilling
- 9) Samfunnsikkerhet

I dette kapittelet presenteres tiltak og initiativer som illustrerer hvordan selskapene arbeider med å ivareta de tverrgående hensynene. Tiltakene og initiativene som presenteres er valgt for å illustrere variasjon og bredde i det selskapene arbeider med og er hentet fra årsrapportene.

5.2 Generelt om selskapenes arbeid med samfunnsansvar

Bedrifter med statlig eierskap skal være ledende i å ta samfunnsansvar. Staten skal bidra til dette gjennom aktiv eierskapsutøvelse.

Stortingsmelding nr. 10 (2008-09) – "Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi."

Tilslutning til samfunnsansvarsinitiativer som FNs Global Compact og ulike rangeringer på samfunnsansvarsindekser, kan gi en indikasjon på modenhetsnivået til selskapenes arbeid med samfunnsansvar. Derfor vil vi presentere dette i det følgende og gi en oversikt over hvilke selskaper som har sluttet seg til FNs Global Compact og hvilke selskaper som i 2008 kvalifiserte for Dow Jones Sustainability Indexes og FTSE4Good.

⁴³ Regjeringens eierpolitikk 2008.

5.2.1 FN's Global Compact og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper

I dag har totalt 37 norske selskaper signert FN's Global Compact.⁴⁴ Dette inkluderer åtte av selskapene omfattet av denne gjennomgangen; Aker Solutions, DnB NOR, Kongsberg Gruppen, Norsk Hydro, SAS, Telenor, Yara og Innovasjon Norge. Innovasjon Norge ble medlem i år, mens Norsk Hydro signerte allerede i 2000. I tillegg til disse åtte selskapene henviser både Nammo og SIVA til Global Compacts prinsipper i sine retningslinjer.

Som medlem av Global Compact forplikter en virksomhet seg til årlig å beskrive hvordan de i praksis etterlever de ti prinsippene. Dette gjøres ved å levere en fremdriftsrapport (Communication on Progress, COP), som publiseres på Global Compacts nettsider. En fremdriftsrapport må inneholde de tre elementene.⁴⁵

- Erklæring hvor CEO uttrykker fortsatt støtte til Global Compact
- Beskrivelse av handlinger som er tatt for å implementere Global Compacts ti prinsipper
- Indikatorer på dagens og forventede resultater.

Selskapene tilsluttet Global Compact i denne gjennomgangen henviser enten til sin rapport på samfunnsansvar eller GRI-oversikt publisert på selskapenes nettsider, som sin fremdriftsrapport. Selskaper som har signert etter 1. juli 2009 er forpliktet til å levere sin første fremdriftsrapport innen ett år, tidligere var kravet to år. Aker Solutions og Innovasjon Norge, som signerte henholdsvis i 2008 og 2009 har derfor ikke levert fremdriftsrapport, men en erklæring om støtte til de ti prinsippene.

Virksomheter som ikke registrerer sin fremdriftsrapport på Global Compacts nettsider vil miste sin status som deltaker og bli ekskludert fra initiativet.

Global Compacts fremdriftsrapport og GRI

Global Compact og GRI er begge frivillige initiativer, basert på de samme internasjonale avtalene. Global Compacts retningslinjer og anbefalinger for utarbeidelse av fremdriftsrapport, utgjør en overordnet ramme for hvordan virksomheter kan strukturere sin rapport på samfunnsansvar. GRI er et mer omfattende sett av retningslinjer for rapportering på samfunnsansvar som bygger på spesifikke indikatorer, og kan være et verktøy for å måle fremgang innenfor Global Compacts ti prinsipper. Global Compact anbefaler sine medlemmer å rapportere etter GRI. Sammen danner Global Compact og GRI et godt grunnlag for virksomheter som ønsker å implementere retningslinjer for samfunnsansvar i sin

⁴⁴ FN's Global Compact, www.unglobalcompact.com, Sist besøkt 4.8.2009.

⁴⁵ FN's Global Compact, COP, <http://www.unglobalcompact.org/COP/>, Sist besøkt 24.8.2009.

Tabellen under gir en oversikt over selskapene som henviser til de to internasjonale rammeverkene for samfunnsansvar, FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. I tillegg viser oversikten hvilke selskaper som henviser til menneskerettighetene, enten i sine retningslinjer eller i årsrapporten.

Tabell 4 Selskaper som henviser til internasjonale rammeverk for samfunnsansvar

Henvising til internasjonale retningslinjer Selskaper	FNs Global Compact	OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper	Menneskerettigheter ⁴⁶
Børsnoterte selskaper			
Aker Solutions	Ja	Ja	Ja
Cermaq		Ja	
DnB NOR	Ja	Ja	
Kongsberg Gruppen	Ja	Ja	Ja
Norsk Hydro	Ja	Ja	Ja
SAS	Ja		
Telenor	Ja		Ja
Yara International	Ja	Ja	
Unoterte selskaper			
Argentum Fondsinvesteringer			Ja
Eksportfinans			
Electronic Chart Centre			
Entra Eiendom			
Flytoget			Ja
Innovasjon Norge	Ja		Ja
Kings Bay			
Mesta			Ja
Nammo	Ja		Ja
Secora			
SIVA	Ja	Ja	Ja
Statkraft			Ja
Store Norske Spitsbergen Kulkompani			Ja

Åtte selskaper har signert FNs Global Compact, to henviser til denne, mens syv av selskapene henviser til OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper i sine retningslinjer. 12 selskaper henviser til menneskerettighetene.

5.2.2 Aksjeindekser og rangeringer av selskaper innenfor samfunnsansvar

Dow Jones Sustainability Indexes (DJSI) og FTSE4Good er internasjonale aksjeindekser for samfunnsansvar. Selskaper over hele verden rangeres basert på finansielle, miljømessige og samfunnmessige forhold, med fokus på langsiktig verdiskaping. Rangeringen skjer med utgangspunkt i et sett av kriterier. Både DJSI og FTSE4Good har gjort kriteriene tilgjengelig på sine nettsider.

Norsk Hydro og Telenor kvalifiserte begge til Dow Jones Sustainability World Index i 2008. Indeksen omfatter de 10 % ledende selskapene innen samfunnsansvar blant de 2500 største selskapene på Dow Jones Global Total Stock Market Index.⁴⁷ Indeksene gjennomgås årlig og selskaper ekskluderes dersom de ikke lenger tilfredsstiller kravene.

DnB NOR, Norsk Hydro, Telenor og Yara kvalifiserte til FTSE4Good i 2008.⁴⁸

⁴⁶ Menneskerettigheter i denne sammenhengen omfatter FNs menneskerettighetserklæring, FNs konvensjoner om henholdsvis 1) politisk og sivile rettigheter 2) økonomisk, sosiale og kulturelle rettigheter, samt Europarådets menneskerettighetskonvensjon.

⁴⁷ Dow Jones Sustainability Indexes, Indexses, DJSI World, <http://www.sustainability-index.com/>, Sist besøkt 18.9.2009.

5.3 Etikk og arbeid mot korrupsjon

5.3.1 Innledning

Strengt krav til åpenhet og offentlighet er et effektivt virkemiddel mot korrupsjon.

I Norge gir forvaltningsloven og offentlighetsloven de involverte parter og offentligheten rett til innsyn i de beslutningene som fattes i den offentlige administrasjon. Også i næringslivet vil økt åpenhet kunne forebygge gale og etisk kritikkverdige beslutninger. Selskaper bør derfor være åpne om dilemmaer knyttet til korrupsjon, interessekonflikter og inhabilitet. Det vises også til at det i henhold til straffeloven §27 kan ilegges straff dersom norske virksomheter er involvert i korrupsjon i utlandet.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.6 Korrupsjon.

I Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse og i OECDs retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse legges det til grunn at styret i selskapet bør utforme etiske retningslinjer for virksomheten. Staten forventer at alle selskaper med statlige eierandeler skal ha slike retningslinjer, jf St.meld. nr. 13 (2006-2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, og at disse er forankret og implementert i organisasjonen som helhet. Dette skal gjennomføres aktivt i selskapene. Selskapene bør i utformingen av etiske retningslinjer for virksomhetene blant annet vurdere de hensyn som ligger til grunn for Statens Pensjonsfond – Utland etiske retningslinjer. Slike etiske retningslinjer bør som Pensjonsfondets retningslinjer være i tråd med FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper. I tillegg bør retningslinjene være i tråd med OECDs retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse i selskaper med statlig eierandel. Regjeringen forventer at selskapene klart kommuniserer en holdning mot kjøp av seksuelle tjenester når ansatte representerer selskapet.

Regjeringen ønsker størst mulig åpenhet og forventer at selskapenes etiske retningslinjer er offentlig tilgjengelige blant annet ved at de legges ut på selskapenes hjemmesider på Internett.

Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.5 Etikk.

Etikk og arbeid mot korrupsjon er hensyn hvor klare etiske retningslinjer er et sentralt virkemiddel. Slike retningslinjer er utbredt blant selskapene. Retningslinjer som selskapene har etablert og kan sees i sammenheng med disse hensynene er blant annet retningslinjer for etikk, samfunnsansvar og anti-korrupsjon, samt krav til leverandører. Rapportering på gjennomføring, etterlevelse og resultater er imidlertid i liten grad beskrevet i selskapenes årsrapporter.

5.3.2 Etiske retningslinjer

Ett av de tydeligste kravene regjeringen stiller til selskapene i sin eierskapspolitikk, er forventningen om at selskapene har etiske retningslinjer og at disse skal gjøres offentlig tilgjengelig på selskapenes nettsider. Samtlige selskaper i gjennomgangen har etiske retningslinjer, og med unntak av ett er disse også gjort tilgjengelig på selskapets hjemmesider.

Etiske retningslinjer setter generelle normer og prinsipper for etisk ansvarlig opptreden, og disse retningslinjene vil slik sett omfatte hele virksomheten og dens drift. Dette kommer tydelig frem i gjennomgangen, ved at de aller fleste selskapene inkluderer en rekke av regjeringens tverrgående hensyn i de etiske retningslinjene. Korrupsjon, likestilling, integrering og miljø er alle eksempler på hensyn som ikke kan sees separat fra selskapets overordnede etiske føringer.

For 12 av selskapene gjelder de etiske retningslinjene i tillegg til alle ansatte også innleid personell og andre som representerer selskapet. 10 av selskapene nevner spesifikt at de etiske retningslinjene også gjelder for styremedlemmer.

⁴⁸ FTSE NORDIC 30 Index Constituents, 21.9.2009.

Selskaper har ulik måte å organisere sitt styringsdokumentsystem på. Enkelte skiller ut egne retningslinjer for utvalgte områder som også kan sees relatert til etikk:

- Ni selskaper informerer om at de har etablert egne retningslinjer for samfunnsansvar, og av disse er seks offentlig tilgjengelig. Retningslinjene er til dels overlappende med selskapenes etiske retningslinjer. Cermaqs prinsipper for bærekraft er et eksempel på retningslinjer som går utover det tradisjonelle innholdet for etiske retningslinjer. Retningslinjene dekker blant annet fiskehelse, fôrproduksjon, miljøpåvirkning, arbeidsforhold, samfunnsforhold og produktansvar.
- Tre selskaper har offentliggjort egne retningslinjer rettet mot leverandører. DnB NOR: "Egenerklæring vedrørende leverandørenes samfunnsansvar", Telenor: "Forretningsetiske retningslinjer for leverandører" og Mesta: "Prinsipper for etisk handel"
- Arbeid mot korrupsjon er nært knyttet til forretningsetikk. Selskapenes etiske retningslinjer omhandler også i hovedsak prinsipper for integritet, herunder retningslinjer for gaver og økonomiske fordeler eller antikorrupsjon og hvitvasking. Fem av selskapene opplyser at de har retningslinjer for bruk av mellommenn. Eksportfinans har publisert egne retningslinjer relatert til korrupsjon. Disse retningslinjene er spesielt rettet mot eksportører og søkere.⁴⁹
- 14 selskaper opplyser om at de stiller etiske krav til leverandørene sine.
- Åtte selskaper opplyser at selskapets lønns og bonussystem også vektet etterlevelse av selskapets verdier og forretningsetikk, i tillegg til finansielle resultater.
- I tilknytning til de etiske retningslinjene informerer de aller fleste selskapene at de har en uavhengig varslingskanal. I hvor stor grad den er uavhengig av linjeorganisasjonen varierer. Mesta og Entra Eiendom har begge etablert en ekstern varslingsordning i samarbeid med et advokatselskap. Større selskaper har gjerne en Code of Conduct-ansvarlig, Compliance Officer eller leder for konsernrevisjon hvor ansatte kan varsle om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Mindre selskaper informerer om at ansatte kan rapportere til personalansvarlig eller administrerende direktør.

Tabellen på neste side gir en oversikt hvilke selskaper som har etiske retningslinjer og andre retningslinjer selskapene har relatert til etikk.

⁴⁹ Eksportfinans hjemmesider, [Retningslinjer for korrupsjon](#).

Tabell 5 Oversikt over etiske retningslinjer og andre krav relatert til etikk pr selskap

Etiske retningslinjer og arbeidet med etikk					
Selskaper	Etiske retningslinjer	Offentlig tilgjengelige etiske retningslinjer	Uavhengig varslingskanal ⁵⁰	Etiske krav til leverandører ⁵¹	Vekting av etikk i lønn og bonussystem ⁵²
Børsnoterte selskaper					
Aker Solutions ⁵³	Ja		Ja	Ja	Ja
Cermaq	Ja	Ja	Ja	Ja	
DnB NOR	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Kongsberg Gruppen	Ja	Ja	Ja	Ja	
Norsk Hydro	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
SAS	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Telenor	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Yara International	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Unoterte selskaper					
Argentum Fondsinvesteringer	Ja	Ja	Ja		
Eksportfinans	Ja	Ja			
Electronic Chart Centre	Ja	Ja	Ja		
Entra Eiendom	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Flytoget	Ja	Ja	Ja	Ja	
Innovasjon Norge	Ja	Ja	Ja	Ja	
Kings Bay	Ja	Ja	Ja		
Mesta	Ja	Ja	Ja	Ja	
Nammo	Ja	Ja	Ja		
Secora	Ja	Ja			
SIVA	Ja	Ja	Ja		
Statkraft	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Store Norske Spitsbergen Kulkompani	Ja	Ja		Ja	

5.3.3 Eksempler på tiltak som er gjennomført

Etiske råd

Flere selskaper har valgt å etablere etiske råd. Mandatene for disse rådene varierer, avhengig av selskapets organisering. Rådet kan eksempelvis være et rådgivende organ for styret eller arbeide nærmere den operative delen av virksomheten. Det å etablere et etisk råd kan bidra til å øke fokuset på, og skape felles forståelse og etterlevelse av selskapets etiske retningslinjer. Eksempler på selskaper som har valgt å etablere etisk råd er:

⁵⁰ Selskaper som opplyser om at selskapet etablert en uavhengig varslingskanal.

⁵¹ Selskaper som opplyser at de stiller etiske krav til leverandører.

⁵² Selskaper som opplyser at deres lønns – og bonussystem for ledelsen eller ansatte er utformet for også å bidra til etterlevelse av selskapets verdier og forretningsetikk.

⁵³ Aker Solutions har nylig etablert etiske retningslinjer for sine ansatte som de planlegger å gjøre tilgjengelig om kort tid.

- Kongsberg Gruppen – Ethics Council valgt av styret. Skal vedlikeholde og videreutvikle de etiske retningslinjene, samt gi anbefalinger og råd ved etiske dilemmaer.
- Telenor – Etske råd fungerer som rådgivende organ for toppledelsen i Telenor-konsernet.
- Nammo – Etablerte et etisk råd i 2008, ansvarlig for implementering og oppfølging av de etiske retningslinjene.
- Statkraft - Konsernledelsen har en referansegruppe å rådføre seg med vedrørende etiske dilemmaer.

Integrity Due Diligence

Som en del av Nammos etiske retningslinjer har selskapet et prinsipp om å gjennomføre due diligence av mellommenn før kontraktinngåelse: *"Prior to entering into a contractual arrangement with any intermediary, the Candidate in question shall undergo a due diligence in accordance with the applicable Nammo procedures"*.⁵⁴ Norsk Hydro rapporterer at de har implementert nye retningslinjer for integrity due diligence i 2008.⁵⁵ Aker Solution rapporterer at de gjennomfører integrity due diligence av agenter og tredjeparter.⁵⁶

Hydro – Samarbeider med Amnesty International Norge

Amnesty International har bidratt med informasjon om og opplæring i menneskerettigheter til Hydros ansatte siden 2002. Hydro støtter Amnestys menneskerettighetsarbeid finansielt, i tillegg til at de gir innsikt i dilemmaer internasjonale selskaper kan bli stilt overfor knyttet til menneskerettigheter.⁵⁷ I 2008 gjennomførte Hydro en egenevaluering av sitt Hydro Integrity Program hvor respekt for menneskerettighetene utgjør ett av områdene. Evalueringen viser at ansatte er bevisst menneskerettigheter og arbeidsforhold.⁵⁸

Amnesty International has had a partnership agreement with Hydro concerning human rights for any years. In our opinion this has been a positive experience, characterized by openness and an inclusive approach. Based on our experience we would like to see this partnership continue at the same level of activity as previously, and we would like to be involved in new projects as they progress. We intend to be a critic and team player at the same time.

Beate Ekeløve-Slydal, Political adviser, Amnesty International Norway.

Telenor og Mesta – medlemmer av Initiativ for etisk handel

Telenor og Mesta er medlem av Initiativ for etisk handel (IEH). Organisasjonens formål er *"samarbeid for handel som sikrer menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø"*.⁵⁹ Som medlem av IEH forplikter virksomheter seg til å arbeide med samfunnsansvar i leverandørkjeden og rapportere årlig til organisasjonen.

Innovasjon Norge – arbeider med anti-korrupsjon internt og eksternt

I 2008 fikk Innovasjon Norges standardvilkår nye bestemmelser om korrupsjon. Vilkårene gir mulighet for å kreve tilbakebetaling av lån og tilskudd dersom bedriften, eller noen på dennes vegne, har vært involvert i korrupsjon.

Innovasjon Norge arbeider med å videreformidle kunnskap til næringslivet. I årsrapporten trekker de frem en serie med frokostseminarer om å drive virksomhet i de såkalte BRIK-landene (Brasil, Russland, India, Kina), som en viktig del av dette arbeidet: *"I april arrangerte vi seminaret "Kina: kulturberedskap, korrupsjon og fremtidsutsikter," og i begynnelsen av juni" India – samfunnsansvar, kulturberedskap og korrupsjon."*

⁵⁴ Nammo Ethical Code of Conduct.

⁵⁵ Norsk Hydro, Annual report 2008, Yes we are.

⁵⁶ Face Value, Corporate responsibility report 2008/2009.

⁵⁷ Hydros hjemmesider, Amnesty International Norge, <http://www.hydro.com/no/Globalt-engasjement/Globalt-samarbeid/Amnesty-International-Norge/>, Sist besøkt 13.8.2009.

⁵⁸ Årsrapport 2008.

⁵⁹ Initiativ for etisk handel, <http://www.etiskhandel.no/>, Sist besøkt 18.9.2009.

På hjemmesidene har Innovasjon Norge linker til verktøy for bedrifters anti-korrupsjons arbeid.

5.3.4 Rapportering og resultater

Selskapene beskriver sine retningslinjer, herunder både retningslinjer for etikk, samfunnsansvar og oppfølging av leverandører, og generelt om selskapets arbeid og utfordringer relatert til etikk og korrupsjon. Hvordan selskapets styringssystemer er utformet for å implementere retningslinjene er det i midlertidig vanskeligere å danne seg et bilde av, basert på selskapenes rapportering.

Etikk og korrupsjon er områder der det i mindre grad er utbredt å måle resultater og rapportere på konkrete indikatorer. Indikatorer som er benyttet er antall varslings saker og tilfeller av korrupsjon, men kun et fåtall av selskapene benytter slike indikatorer.

5.4 Miljø

5.4.1 Innledning

Langsiktig verdiskaping forutsetter effektiv bruk av ressurser og minimalisering av negativ påvirkning på det ytre miljø. Selskapenes arbeid med miljøspørsmål må skje systematisk og dekke hele verdikjeden i virksomheten. Selskapet må arbeide aktivt for å bevisstgjøre og engasjere organisasjonen og enkeltmennesket i miljøspørsmål. Kunder, partnere og leverandører må samarbeide om miljø- og sikkerhetsspørsmål for å komme fram til mest mulig miljøvennlige løsninger. Produktutvikling, produksjon, distribusjon og etterbruk av selskapets produkter må tilpasses en langsiktig ansvarlig samfunnsutvikling med minst mulige miljøbelastninger.

Ansvaret for mål, gjennomføring og evaluering av miljøarbeidet må være klart angitt. Systemer, kontroll- og rapporteringsrutiner må bearbeides kontinuerlig for å sikre at arbeidet blir gjort på en tilfredsstillende måte. Staten som eier ønsker at statlige selskaper skal være i fremste rekke når det gjelder miljøtiltak innen sin bransje.

Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.3 Miljø.

En virksomheters påvirkning på det ytre miljø vil avhenge av blant annet selskapets art og størrelse. En kontorbedrift vil ha helt andre miljøutfordringer enn et produksjonsselskap. Det er derfor også naturlig at selskapene rapporterer svært ulikt innenfor miljøområdet. De selskapene som har vært tidlig ute med miljørapportering, har ofte vært de største og i utgangspunktet mest forurensende selskapene. Økt fokus på miljø og klimaendringer har dannet grunnlag for initiativer og utvikling av verktøy for rapportering, også for mindre selskaper hvor miljøpåvirkningene ikke er like direkte og synlige.

5.4.2 Retningslinjer for miljø

18 av selskapene i gjennomgangen opplyser at de har retningslinjer for hvordan selskapet skal forholde seg til det ytre miljø. Dette inkluderer også selskaper som har prinsipper for miljø som en del av selskapets etiske-, HMS- eller samfunnsansvarsretningslinjer. Syv selskaper informerer at de har selvstendige retningslinjer for miljø. Hydro, Eksportfinans og Statkraft har gjort disse offentlig tilgjengelig. Hydro har videre spesifiserte retningslinjer for klimaendringer og biodiversitet.

5.4.3 Eksempler på tiltak som er gjennomført

Av selskapene er det 16 som beskriver konkrete tiltak relatert til miljø i årsrapporten for 2008. Entra Eiendom er for eksempel medlem i miljønettverket for eiendomsaktører; Grønn Byggallianse,⁶⁰ Flytoget har avgitt Klimaløftet, som tilbyr et handlingsprogram med klimavennlige tiltak,⁶¹ mens andre selskaper er representert i Næringslivets klimapanel eller deltar i store internasjonale initiativer som Carbon Disclosure Project.

Statkraft – Internasjonalt engasjement, "Power to Change"

Statkraft er et av ni medlemmer av World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) Electricity Utilities Sector Project. Prosjektet ble etablert i 2000 med ønske om å øke kunnskapen rundt utfordringer relatert til miljø og bærekraft i energibransjen, identifisere mulige områder hvor privat sektor kan bidra og behov for regulering. De har utarbeidet en rekke rapporter og la frem rapporten "Power to Change" på FNs klimakonferanse i Poznan i Polen i 2008.⁶²

⁶⁰ Entra Eiendom, Årsrapport 2008.

⁶¹ Flytoget Årsrapport 2008.

⁶² WBCSD, Electricity Utilities, <http://www.wbcsd.org/Plugins/DocSearch/details.asp?DocTypeId=25&ObjectId=MzI3NTE>, Sist besøkt 18.9.2009.

Flytoget – Samarbeid med Enova

I 2008 gjennomførte Flytoget prosjekt "Energi 2008". Dette var et samarbeidsprosjekt med Enova. Gjennom prosjektet har selskapet oppnådd 16 % lavere energiforbruk pr. togkilometer kjørt i 2008 målt mot 2006.

Innovasjon Norge – Miljøfyrtårnsertifisert hovedkontor

Miljøfyrtårnet er et norsk miljøsertifikat. Bedriftene gjennomfører en miljøanalyse og lager en handlingsplan for å innfri spesifiserte bransjekrav. Programmet er særlig rettet mot små og mellomstore virksomheter, private og offentlige. Innovasjon Norges hovedkontor ble i 2007 Miljøfyrtårnsertifisert⁶³ og er et eksempel på hvordan en kontorvirksomhet kan jobbe for å redusere sine miljøpåvirkninger. For 2008 rapporterer Innovasjon Norge at de har redusert antallet tjenestereiser med 10 %, og mengden engangsemballasje brukt i kantinen med 52 %.

5.4.4 Nærmere om rapportering på miljøindikatorer

Flere selskaper har en omfattende miljørapportering, herunder rapportering på resultatindikatorer. Selskaper kan med utgangspunkt i disse indikatorene vise til eksempelvis utvikling i energiforbruk og avfallshåndtering, i tillegg til mål og handlingsplaner.

Det er stor variasjon i hvor mange og hvilke miljøindikatorer selskapene benytter. Rapportering på indikatorer innenfor energiforbruk, klimagassutslipp og avfall er mest utbredt.

Tabell 6 Oversikt over områder der selskapene benytter miljøindikatorer i sin rapportering

Selskaper	Energi- forbruk	Klima- gass	Vann- forbruk og utslipp	Avfall/ Gjen- vinning	Material- forbruk	Bio- diversitet	Transport	Andre ⁶⁴
Børsnoterte								
Aker Solutions	X	X		X				
Cermaq	X							X
DnB NOR	X	X		X	X		X	X
Kongsberg Gruppen	X	X		X	X			
Norsk Hydro	X	X	X	X	X	X		
SAS	X	X	X	X	X		X	X
Telenor	X	X	x	X				
Yara	X	X	X	X	X			
Unoterte selskaper								
Argentum Fondsinvesteringer								
Eksporfinans								
Electronic Chart Centre								
Entra Eiendom	X	X		X				
Flytoget	X							
Innovasjon Norge	X			X				X
Kings Bay				X				
Mesta				X	X			X
Nammo								
Secora								
SIVA								
Statkraft	X	X		X	X	X		X
Store Norske Spitsbergen Kulkompani				X	X		X	

⁶³ Miljøfyrtårn hjemmesider, Sertifiserte virksomheter, <http://www.miljofyrtarn.no/>, Sist besøkt 18.9.2009.

⁶⁴ Utover de kategoriene som fremkommer i tabellen, måler og rapporterer enkelte selskaper på andre miljøindikatorer som er relevant for sin virksomhet, eksempelvis rapporterer Cermaq på antall tilfeller av rømminger av fisk.

De børsnoterte selskapene benytter seg gjennomgående av flere resultatindikatorer enn de unoterte. Denne forskjellen kan ha flere årsaker; Flere av de unoterte selskapene er mindre kontorvirksomheter, mens blant de børsnoterte er det flere større industribedrifter.

Rapportering på klimagassutslipp

Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) er den mest anerkjente og brukte standarden for måling av og rapportering på klimagassutslipp. Metodikken er utviklet av World Resources Institute (WRI) og World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). Virksomheter som benytter seg av denne standarden ved rapportering av sine utslipp, gjør det mulig på en enkel måte å forstå grunnlaget for rapporteringen.

Standarden skiller mellom direkte og indirekte utslipp. Direkte klimagassutslipp er utslipp fra kilder eid eller kontrollert av rapporteringsenheten. Indirekte klimagassutslipp er utslipp som følger av aktiviteter utført av rapporteringsenheten, men som oppstår ved kilder eid eller kontrollert av andre.

GHG Protocol kategoriserer utslipp av klimagasser på tre nivåer:

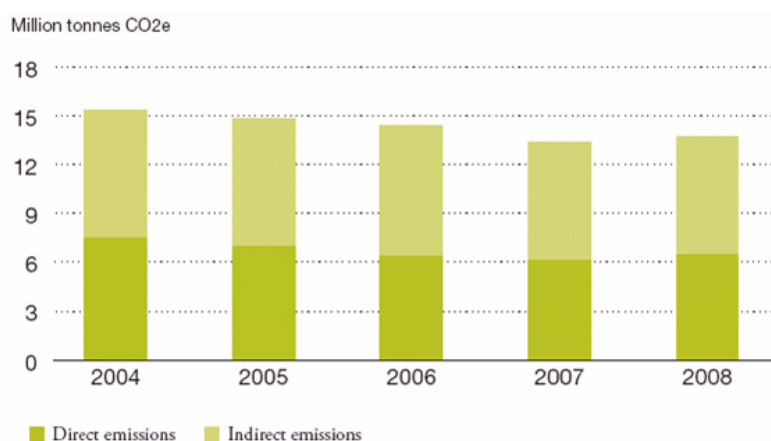
- Scope 1: All direkte klimagassutslipp
- Scope 2: Indirekte klimagassutslipp fra eksempelvis forbruk av elektrisitet og varme
- Scope 3: Andre indirekte utslipp, som utvinning og produksjon av materialer og drivstoff, bruk av fremkomstmidler ikke eid av rapporteringsenheten, energirelaterte aktiviteter ikke dekket under scope 2 mv.

Aker Solutions, DnB NOR, Kongsberg Gruppen, Norsk Hydro, SAS, Telenor, Yara, Entra Eiendom og Statkraft rapporterer på klimagassutslipp ved bruk av en eller flere indikatorer. DnB NOR, Kongsberg Gruppen, Norsk Hydro, SAS og Telenor nevner at de benytter GHG Protocol som metode for å måle sine utslipp. Disse selskapene rapporterer også både på direkte og indirekte utslipp.

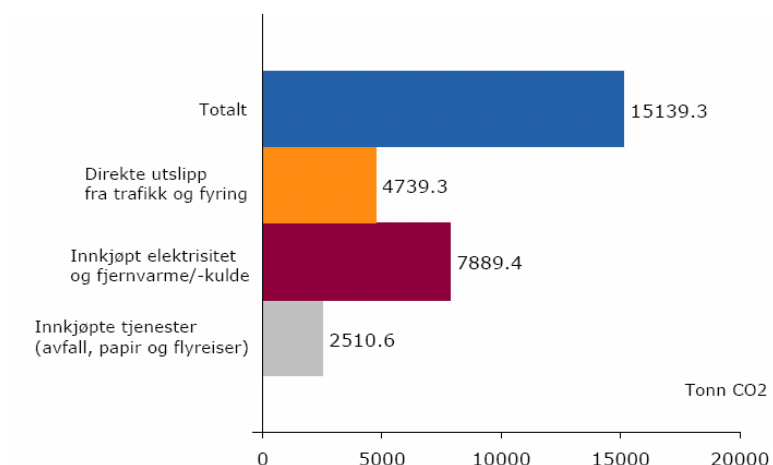
Yara opplyser i sin årsrapport at selskapet reduserte sitt klimagassutslipp med 30 % fra 2004 til 2008. Selskapet hadde en målsetting om å redusere sine utslipp av klimagasser med 25 % inne 2009, sammenliknet med 2004, og nådde målsettingen allerede i 2008. Yara har ambisjoner om å være blant de mest energieffektive selskapene innen sin sektor. Fra 2007 til 2008 økte de energieffektiviteten med 13 % (kalkulert).

Kongsberg Gruppen fremhever i sin årsrapport at det å rapportere på klimagassutslipp i samsvar med GHG Protocol - Scope 2 var et av de sentrale tiltakene som ble gjennomført i 2008.

Hydro rapporterer på direkte og indirekte klimagassutslipp i sin rapport for samfunnsansvar. Indirekte utslipp er beregnet ut i fra elektrisitets forbruk og IEA "CO₂ Emissions from Fuel Consumption" 2005 faktorer:

DnB NORs klimaregnskap er utviklet i henhold til GHG standarden. Tallene gjelder for konsernets virksomhet i Norge, og dekker 66 % av medarbeiderne.⁶⁵

5.5 Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet

5.5.1 Innledning

Styret skal følge opp arbeidet med helse, arbeidsmiljø og sikkerhet på en systematisk og betryggende måte. Prinsippet om at arbeidet skal være forebyggende er viktig.

Et økende antall medarbeidere i selskaper med statlig eierandel er ansatt utenfor Norge. Det må være en selvfølge at selskapenes HMS-arbeid også omfatter deres internasjonale virksomheter.

De beste tradisjoner for samarbeid med de ansatte og deres organisasjoner skal tas med når selskapet har virksomhet i andre land. Dette vil bidra positivt til implementeringen av internasjonale arbeidsstandarder, organisasjonsdeltakelse og et godt samarbeid mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden i selskapenes virksomheter i andre land. Staten som eier forutsetter at selskaper med statlig eierandel er i fremste rekke når det gjelder HMS arbeid.

Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.4 Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet.

Gjennom arbeidsmiljøloven og internkontroll-forskriften stilles krav til selskapers helse-, arbeidsmiljø- og sikkerhetsarbeid. Svært mange selskaper har i lengre tid arbeidet målrettet innenfor helse, arbeidsmiljø og sikkerhet (HMS), har HMS-systemer og følger opp resultatindikatorer. Utfordringen er ofte å etablere de samme standardene som sikrer en trygg og forsvarlig arbeidsplass for selskapets virksomhet i andre land enn Norge.

⁶⁵ Klimaregnskap 2008, https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2009/7/090729_klimaregnskap.pdf, Sist besøkt 18.9.2009.

5.5.2 Retningslinjer for helse, arbeidsmiljø og sikkerhet

Samtlige selskaper opplyser at de har retningslinjer for HMS. Aker Solutions, Hydro og Statkraft som har publisert egne HMS-retningslinjer på sine hjemmesider.

5.5.3 Eksempler på tiltak som er iverksatt

Arbeidsgiver er ansvarlig for å iverksette HMS-tiltak, men for at HMS-tiltak skal gi resultater må disse være forankret både hos ledelsen og blant de ansatte. Arbeidskulturen er i så måte helt avgjørende. Aker Solutions bygger for eksempel opp rundt en arbeidskultur der helse, miljø og sikkerhet forankres blant ansatte gjennom konseptet "Just Care-kultur".⁶⁶

Cermaq – Besluttet at alle operative selskaper skal HMS-sertifiseres

Cermaq har som policy at systematisk styring av operasjonell risiko skal etableres gjennom ledelsessystemer som sertifiseres etter ISO-standarder eller tilsvarende. Selskapet har som mål at alle operative selskaper skal sertifiseres for den internasjonale HMS-standard OHSAS 18001 i løpet av to år. Mainstream Chile er sertifisert for denne standarden i dag.⁶⁷

DnB NOR – Prioriterer aktiviteter for ansatte

DnB NOR rapporterer i årsrapporten at *"arbeidet med fysisk aktivitet har vært prioritert i flere år"*. Konsernet tilrettela i 2008 for trening i arbeidstiden gjennom "Friskverntrening" og "Energigym". Dette er to tiltak for å forebygge belastningsskader blant medarbeidere. Rundt 450 medarbeidere i konsernet deltar på disse tiltakene.

DnB NORs funksjonærforeninger tilbyr også aktiviteter for å fremme fysisk aktivitet. I 2008 ble et landsomfattende samarbeid mellom DnB NOR og Norges Orienteringsforbund etablert. Resultatet ble "DnB NOR-turen", med over 200 tilrettelagte turer i flere byer og tettsteder i Norge.

5.5.4 Rapportering og resultater

Alle selskapene har en eller annen form for rapportering på HMS. Resultatindikatorer som ofte benyttes er sykefravær og skader. Større selskaper har behov for å differensiere mellom ulykker, skader med og uten fravær og dødsfall, i tillegg til skader og dødsfall blant underleverandører.

Over halvparten av selskapene rapporterer også på konkrete HMS-tiltak de har utført i 2008, men det er få som forklarer utvikling i de ulike indikatorene og effekten av tiltak. Fem selskaper nevner at styret regelmessig følger opp arbeidet med HMA slik regjeringen uttrykker forventninger til gjennom sin eierskapspolitikk.

Flytoget – Norges beste arbeidsplass i 2008

Flytoget vant den offisielle kåringen av Norges beste arbeidsplass i 2008: Great place to work.⁶⁸ I 2008 gjennomført Flytoget intern revisjon av selskapets sykefraværsoppfølging. Sykefraværet ble i 2008 8,4 %, en reduksjon på 0,4 % poeng fra 2007, tredje året på rad med reduksjon grunnet aktivt arbeid for å redusere sykefraværet.

Yara – Målsetting om nullskade på arbeidsplassen

Yaras LTI-rate (lost-time-injuries pr million arbeidstime) var sammenlagt for ansatte og leverandører/ kontraktører på 1,2 i 2008, ned fra 1,4 i 2007. Andre gjødselprodusenter i Europa har til sammenlikning i gjennomsnitt fire ganger så høy LIT-rate, noe som gjør Yara til et ledende selskap innen personsikkerhet.⁶⁹ Selskapet har satt mål om nullskader på arbeidsplassen.

⁶⁶ Aker Solutions, Face value, Corporate responsibility report 2008/2009.

⁶⁷ Cermaq 08 Årsrapport.

⁶⁸ Arbeidsplasser med over 20 ansatte kan delta i kartleggingen av Norges Beste Arbeidsplasser. Great Place to Work Institute Norge står bak kåringen og baserer seg på ansattes tilbakemeldinger på en medarbeiderundersøkelse, informasjon fra ledelsen og eksterne kilder.

5.6 Likestilling, integrering og karrieremuligheter for andre grupper

5.6.1 Innledning

...Regjeringen mener at det er sløsing og dårlig forvaltning av samfunnets ressurser dersom den kompetanse og kapasitet som kvinner kan tilføre selskapene og samfunnet ikke benyttes bedre.

Rekruttering av kvinner til lederstillinger i selskapene er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. Dette følger av aksjelovens rollefordeling. Det må drives en bevisst utviklings- og utvelgespolitikk nedover i selskapenes virksomheter, slik at det blir flere kvinner å velge blant når topposisjonene skal besettes. Bevisst satsing nedover i organisasjonen er et viktig ledelsesansvar. I eierforvaltningen vil det bli fulgt opp at styrene er aktive på dette feltet.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.7 Likestilling.

Regjeringen er opptatt av at norske selskaper har en bevisst holdning til rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn. Flere selskaper med statlige eierandeler har virksomhet i mange land. Selskapene bør derfor også legge vekt på kulturkunnskap i sin rekrutteringspolitikk. Selskapene bør delta aktivt i holdningsskapende tiltak som sikrer at innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn får innpass og muligheter i næringslivet i tråd med sine kvalifikasjoner.

På samme måte forventer staten at norske selskaper har en aktiv og bevisst rekrutteringspolitikk som også gir kvalifiserte eldre og personer med redusert funksjonsevne innpass i arbeidslivet.

Flere selskaper med statlige eierandeler har virksomhet i mange land. Selskapene bør derfor også legge vekt på kunnskap om andre lands kultur i sin rekrutteringspolitikk.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.8 Integrering og karrieremuligheter for andre grupper.

Regjeringens forventninger til selskapenes holdning til og arbeid for likestilling og integrering og karrieremuligheter for andre grupper er hensyn som kan sees i sammenheng med selskapets arbeid for et inkluderende og rettferdig arbeidsmiljø. I tillegg til likestilling mellom kjønn, skal selskapene med utgangspunkt i regjeringens forventninger være bevisst sine holdninger overfor eldre, innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn og personer med redusert funksjonsevne. Det er lite informasjon som er tilgjengelig om selskapenes arbeid overfor disse gruppene. I stor grad er rapporteringen begrenset til rapportering på likestilling mellom kjønn, jf. minimumskravene i regnskapsloven.

5.6.2 Retningslinjer for likestilling, integrering og karrieremuligheter for andre grupper

Med unntak av fire selskaper, har selskapene omfattet av denne gjennomgangen retningslinjer som inkluderer prinsipp om likeverd og mangfold på generelt nivå. Enkelte henviser også til selskapets HR-policy.

Yara, Entra Eiendom, Mesta, SIVA og Store Norske Spitsbergen Kulkompani informerer om at de har som ambisjon å øke andelen kvinner i selskapet,

DnB NOR, Kongsberg Gruppen, Entra Eiendom, Nammo og Statkraft viser til sin seniorpolitikk eller mål om å beholde ansatte i selskapet. Det er svært få som omtaler integrering av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn og personer med redusert funksjonsevne. Telenor og Entra Eiendom har imidlertid begge tiltak rettet mot disse to gruppene.

⁶⁹ Yara Citizenship review 2008.

5.6.3 Eksempler på tiltak som er gjennomført

Entra - Ansatte skal gjenspeile samfunnet selskapet opererer i

Entra har klare mål for sitt arbeid med mangfold, både i forhold til likestilling, eldre og personer med utenlandsk opprinnelse. Deres overordnede mål er å:

- rekruttere flere kvinner til bedriftens avdelinger
- ansette flere personer med ikke-vestlig bakgrunn
- tilsette flere personer med redusert funksjonsevne
- gjennomføre en aktiv seniorpolitikk som gjør eldre i stand til å stå lengre i jobb.

Entra Eiendom tilbød arbeidstrening til to ungdommer uten skoleplass eller jobb, mellom 17 og 23 år, gjennom prosjektet "Jobbsjansen" i 2008. Prosjektet er startet av Vålerenga mot Rasisme (VMR) og er et samarbeidet mellom VMR, NAV og VMRs samarbeidspartnere. Begge ungdommene ble etter prosjektet tilsatt i Entra.⁷⁰

Telenor - Telenor Open Mind

Telenor har i Norge siden 1996 hatt et toårig kurs- og arbeidstreningsprogram for fysisk funksjonshindrede: Telenor Open Mind. Programmet har gitt deltakerne muligheter til å bli inkludert i det regulære arbeidslivet gjennom relevant arbeidstrening og erfaring. Så langt har 75 % av deltagerne kommet ut i det regulære arbeidsmarkedet etter å ha avsluttet programmet. En ekstern evaluering (Sintef 2006) har beregnet at Telenor Open Mind har ført til samfunnsøkonomiske besparelser på minimum 100 millioner kroner i perioden 1996–2006. I 2007 ble det iverksatt liknende aktiviteter i DiGi (Malaysia) og i Telenor AB (Sverige), og i 2008 etablerte Telenor Serbia programmer for fysisk funksjonshindrede.

Nammo – NCE Raufoss Kvinnearena

Nammo har fokus på likestilling og rekruttering av kvinner. Andel kvinnelige ansatte i Nammo er i dag 31,2 %. I 2008 ble NCE Raufoss Kvinnearena etablert, med målsetning om å øke kvinneandelen både i toppledelsen og i mellomledersjiktet i industribedriftene i og rundt Raufoss Industripark. Kvinnearena skal bidra til å skape et nettverk for kvinner som skal bidra til rekruttering, videreutdanning og bevissthet rundt karriere. Nammo er et av selskapene som har bidratt aktivt, og sitter blant annet i prosjektgruppen.⁷¹

5.6.4 Rapportering og resultater

Gjennomgangen viser at selskapene rapporterer på likestilling ved å vise til andel kvinner blant ansatte, ledelsen og/eller styret. Enkelte selskaper rapporterer også på gjennomsnittlig lønn for kvinner og menn (likelønn). Samtidig er det kun Nammo, Mesta, Innovasjon Norge, Eksportfinans, Yara, SAS og Cermaq, som rapporterer på konkrete tiltak for å fremme likestilling i selskapet.

Enkelte selskaper rapporterer på antall rapporterte episoder av diskriminering, gjennomsnittsalder og andel ansatte og ledere med utenlandsk opprinnelse.

⁷⁰ Entra, Årsrapport 08.

⁷¹ Nammo, Årsrapport 2008 og Kvinnearena hjemmesider, <http://www.kvinnearena.no/forside.html>, Sist besøkt 14.8.2009.

5.7 Forskning og Utvikling (FoU)

5.7.1 Innledning

Næringslivet bør ha et høyt ambisjonsnivå når det gjelder forskning og utvikling (FoU). Selskaper med statlig eierandel skal bidra til økt privat deltakelse i forskning og utvikling (FOU) i Norge. Regjeringen legger til grunn at industri- og teknologibedriftene som staten er en stor eier i, har en strategi for økt forskning og utvikling.

... Styrene bør arbeide aktivt og ambisiøst med forskning og innovasjon for å utvikle virksomheten, og for å legge til rette for kommersialisering av forskning internt i bedriften og gjennom knoppskyting. Selskapene bør også ha en bevisst tilnærming til å kommunisere egne forskningsresultater og kommersialisere resultater fra andre forskningsmiljøer og selskaper gjennom samarbeid.

Staten er opptatt av at selskapene har en bevisst holdning til at det investeres tilstrekkelig i de ansattes kompetanseutvikling, og at selskapene vurderer å tilrettelegge for lærling og traineeordninger som en rekrutteringsbase.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.2 Forskning, utvikling og kompetanseoppbygging.

Forskning og utvikling er for de fleste selskaper i liten grad direkte relatert til selskapenes arbeid med samfunnsansvar. I de tilfellene hvor FoU presenteres som en del av selskapenes samfunnsansvar knyttes FoU gjerne opp mot miljø.

5.7.2 Retningslinjer for FoU

FoU er et område hvor få selskaper har spesifikke retningslinjer eller strategier offentlig tilgjengelig,

5.7.3 Eksempler på tiltak som er gjennomført

Cermaq – FoU knyttet til selskapets prinsipper for bærekraft

Cermaq ser forskning og utvikling som en del av sin bærekraftsstrategi. Selskapet investerer i FoU for å "reduere avhengighet av enkelte råvarer (for eksempel marint fiskemel og fiskeolje fra bestander som kan bli overfisket), og for å produsere fôr som gir lav fôrfaktor, sikrer effektiv produksjon og i liten grad påvirker det lokale miljøet".⁷²

Cermaq har utviklet en modell for beregning av det økologiske fotavtrykket for havbruk. "Ecological Footprint", utviklet av EWOS Innovation. EWOS omfatter konsernets fiskeforproduksjon. Denne modellen er ytterligere utviklet i 2008 for bruk i hele EWOS-Gruppen. Modellen omfatter nå CO₂-utslipp for den totale verdikjeden og fungerer som et verktøy for å identifisere hvordan CO₂-utslippet kan reduseres ved å velge de riktige råvarene til fôrproduksjonen, transport og behandling av fisken.

Hydro – Hydro Innovasjonspris 2009: HAL4e

Hydro utvikler nye teknologier som bidrar til å redusere energiforbruk i deres produksjonsprosesser. Med teknologien HAL4e har Hydro en målsetting om å redusere sitt energiforbruk til 12.9kWh per kilogram aluminium. Til sammenlikning forbruker Hydro i dag i gjennomsnitt 14.5 kWh per kilogram aluminium.⁷³

⁷² Cermaq's prinsipper for bærekraft.

⁷³ Annual report 2008, Yes we are, Norsk Hydro.

HAL4e won the Hydro Innovation Award 2009 in the product class.

A more competitive cell technology is required to be better positioned for our smelter growth strategy. We have combined novel design solutions to a highly competitive high-amperage cell, and since May 2008, six cells have been in operation, meeting our expectations such as low energy consumption, high current efficiency, and low anode effect frequency to reduce emissions further. Through this concept, we achieve reduced specific capital expenditure (compact design and increased amperage) and operating cost (energy consumption, anode consumption, relining cost), improved environmental performance (energy, greenhouse gas emissions). More than 30 colleagues in Technology & Competence at Årdal, Norway, Neuss, Germany, and Porsgrunn, Norway, were strongly involved during the design, construction and early-operation phases.

Kings Bay – tilrettelegger for forskning

Kings Bay bidrar til arktisk forskning som tilrettelegger og servicetilbyder til forskere ved Ny-Ålesund. Ny-Ålesund fungerer som et observatorium, laboratorium og som utgangspunkt for feltstudier. For å kunne utvikle tjenestetilbudet etter behovet til forskermiljøet må selskapet selv ha god forståelse for arktisk forskning, ansatte får opplæring i hva det innebærer å ha tilrettelegging for forskningsaktivitet som primær oppgave. I 2008 økte antall forskerdøgn med 7,3 % i forhold til 2007.⁷⁴

Electronic Chart Centre – FoU gir grunnlag til nye tjenester og produkter

Et av Electronic Chart Centres grunnverdier er å være *”best innen innovasjon og anvendelse av teknologi til nytte for sikkerheten og miljøvernet til sjøs”*.⁷⁵ I samarbeidet med sjøkartverk i flere europeiske land har selskapet prøvd ut en løsning *”som gjør det mulig å vise sjøkartdata som bilder på en vanlig datamaskin ved hjelp av fri programvare på internett. Løsningen gjør det mulig å sette sammen sjøkartdata og landkartdata, samt fotografier fra eksempelvis Norge i bilder. Derved kan alle deler av samfunnet nyttiggjøre seg av sjøkartdataene på en enkel og fleksibel måte, samtidig som alle brukere har ett felles og tidsriktig kartbilde for sjø og land i kystsamfunnet. Tjenesten vil bli satt i operativ drift fra 2009”*.⁷⁶

Store Norske Spitsbergen Kulkompani – støtter forskning på klimagasshåndtering

Store Norske Spitsbergen Kulkompani deltar i aktiviteter relatert til utfordringen med klimagassutslipp. De deltar i EU-finansiert forskningsprosjekt DYNAMIS, hvor formålet er å bygge et nullutslipps kraftverk i Europa og sitter i styringsgruppen for *”CO₂-fritt Svalbard”*. I 2008 støttet selskapet boring av en forskningsbrønn i Longyerbyen, for å undersøke berggrunnens egnethet for deponering og lagring av CO₂.⁷⁷

5.7.4 Rapportering og resultater

Selskapene informerer om sitt arbeid innenfor FoU, både i forhold til organisering av FoU aktiviteter i selskapene, totale FoU utgifter og eksempler på hva selskapene jobber med. Over halvparten av selskapene rapporterer på tiltak.

⁷⁴ Kings Bay Årsrapport 2008.

⁷⁵ Om ECC, Visjoner & Verdier, <http://www.ecc.no/visjon-verdier/category127.html>, Sist besøkt 25. august 2009.

⁷⁶ Electronic Chart Centre, Årsrapport 2008.

⁷⁷ Store Norske Spitsbergen Kulkompani, Årsberetning og årsregnskap 2008.

5.8 Andre områder

Omstillinger og Samfunnssikkerhet er to områder hvor regjeringen stiller forventninger til selskapene. Disse hensynene faller noe på siden av den tradisjonelle definisjonen av samfunnsansvar. Gjennomgangen viser også at de selskapene som rapporterer på dette, ikke nødvendigvis knytter dette opp i mot arbeidet med samfunnsansvar.

5.8.1 Omstillinger

Staten som eier forventer at selskaper opptrer langsiktig og ansvarlig i omstillingsprosesser. Omstillinger i lokalsamfunn med få alternative arbeidsplasser er spesielt krevende. En høy grad av åpenhet rundt begrunnelsen for omstillinger, og at eiere, ansatte og lokalsamfunnet raskt bringes inn i en konstruktiv dialog, både med hensyn til behovet, tidsperspektivet og hvilke tiltak som er aktuelle, vil bidra til å skape trygghet i slike krevende endringsprosesser. Når det er klart at en restrukturering er påkrevd, er det vesentlig at alle parter søker å opptre mest mulig konstruktivt med sikte på en ordnet prosess og å undersøke mulighetene for å etablere alternativ virksomhet.

Staten som eier er en deltaker i disse prosessene på linje med andre interessenter og ansvarlige eiere. Regjeringen vil blant annet være opptatt av nye lønnsomme investeringer og på den måten sikre arbeidsplasser for fremtiden i Norge. Selskaper hvor staten er dominerende eier forventes i særlig grad å opptre som ansvarlig aktør og aktiv medspiller i omstillingsprosesser i sårbare lokalsamfunn.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.1 Omstilling

Regjeringen uttrykker forventninger til at "selskaper opptrer langsiktig og ansvarlig i omstillingsprosesser". Det er naturlig at informasjon om og rapportering på omstilling skjer i de tilfeller der selskapene gjennomgår eller skal gjennomgå større omstillinger. Gjennomgangen viser at det er lite informasjon både i forhold til selskapets retningslinjer og etterlevelse av disse.

Hydro har som det eneste selskapet offentlig tilgjengelige retningslinjer, som også inkluderer retningslinjer for omstilling. Omstilling skal i Hydro skje etter the Hydro Way.

The Hydro Way

Making our aluminium production more environmentally sound meant phasing out old technologies such as the Søderberg smelter in Årdal, Norway. But social commerce is not just about being environmentally friendly. In Årdal, it meant seeing the bigger picture by helping to establish new businesses and creating new jobs. This talent reminds us that working in close collaboration with our communities is essential. They are as much a part of our business as the plants that operate in them.

Fem selskaper beskriver i sin årsrapport for 2008 omstillingsprosesser som nylig har vært gjennomført eller som planlegges gjennomført i 2009. Mesta som beskriver tiltak som har vært gjennomført for å "skape forståelse blant ansatte og positivt engasjement". Selskapet har hatt fokus på intern kommunikasjon, gjennom intranett og internavisen Refleks. I forbindelse med lanseringen av konsernet ble det produsert en spesialutgave av Refleks, som ble distribuert til alle ansatte.

Den nye strategien til SAS, Core SAS, vil bli implementert fra og med 2009, noe som innebærer større omstillinger i konsernet.

5.8.2 Samfunnssikkerhet

På lik linje med andre private virksomheter pålegges selskaper med statlig eierandel å sikre egen drift, egne ansatte og eget nærmiljø mot ulykker. Retningslinjer for dette utarbeides og følges opp av fagmyndighetene innenfor de enkelte sektorene. NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst beskriver prinsipper for god sikkerhetskultur i virksomheter med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner.

Utdrag fra Regjeringens Eierpolitikk 2008, 6.1.9 Samfunnssikkerhet

Samfunnssikkerhet er et område som er sterkt regulert. Selskapene har liten praksis på rapportering om beredskapsplaner og prosedyrer for å ivareta sikkerhet for kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner i årsrapporten. Selskaper innenfor transportsektoren som SAS og Flytoget nevner at de har retningslinjer for sikkerhet, mens Store Norske Spitsbergen Kulkompani har "Beredskapsplaner for akutt forurensning". Informasjonstilfanget er ellers svært begrenset.

6 Konklusjon

Selskapene som er omfattet av denne gjennomgangen rapporterer i stor grad på sitt arbeid med samfunnsansvar, men omfanget av rapporteringen varierer, spesielt avhengig av selskapets størrelse og hvorvidt selskapet er børsnotert eller ikke.

Kvaliteten på rapporteringen er også varierende. Kun fire av de 21 selskapene følger GRI-retningslinjene og internasjonal god praksis for rapportering på samfunnsansvar, gjennom blant annet å tydelig erklære hvilket rapporteringsnivå de befinner seg på. Kun tre selskaper får sin rapportering verifisert av ekstern tredjepart. Rapporteringen er derfor i liten grad konsistent og det er vanskelig å gjøre sammenligninger mellom selskapene.

I all hovedsak rapporterer selskapene på retningslinjer, konkrete tiltak og enkeltindikatorer, og i mindre grad på styringssystemer og prosessene som ligger til grunn for arbeidet med samfunnsansvar. Rapporteringen gir derfor et begrenset grunnlag for å vurdere hvordan selskapene faktisk arbeider med samfunnsansvar og hvor godt integrert dette arbeidet er i selskapenes virksomhetsstyring og daglige drift.

Selskapene benytter i liten grad de ni definerte tverrgående hensynene i regjeringens eierpolitikk som utgangspunkt for sin rapportering. Samtidig er det flere eksempler på selskaper som gjennomfører konkrete prosjekter innenfor de ni områdene.

På grunnlag av offentlig tilgjengelig informasjon er det vanskelig å vurdere i hvilken grad samfunnsansvarsarbeidet er forankret hos styret. Svært få selskaper informerer om hvorvidt styret regelmessig følger opp problemstillinger knyttet til samfunnsansvar, styrets kompetanse på området og styrets behandling av selskapenes rapporter på samfunnsansvar.

7 Kilder

Børsnoterte selskaper

Aker Solutions

Annual report 2008, http://www.akersolutions.com/NR/rdonlyres/5690253E-E4B4-40A7-A7C4-913E6E543346/18684/08_annrep_eng_web_lowres.pdf, Sist besøkt 7.7.2009

Face value, Corporate responsibility report 2008/2009, http://www.akersolutions.com/NR/rdonlyres/CCB6D055-E7FB-428C-B7E9-D6A93308A39F/17734/akersolutions_facevalue.pdf, Sist besøkt 6.7.2009

HSE Policy, <http://www.akersolutions.com/NR/rdonlyres/F791F32B-E4D5-48E4-881C-23EA7023E2AF/16984/AkerSolutionsHSEpolicy.pdf>, Sist besøkt 6.7.2009

Cermaq

Bærekraftig verdiskaping 2008, Sluttrapport for Cermaq

08 Årsrapport, <http://hugin.info/134455/R/1308876/301994.pdf>, Sist besøkt 7.7.2009

CERMAQ ASA. Etske retningslinjer, <http://hugin.info/134455/R/1014917/158630.pdf>, Sist besøkt 7.7.2009

Cermaqs prinsipper for bærekraft,

<http://www.cermaq.no/cermaq/cermaqno.nsf/0/513084EDB4932B82C12575CC004520C9?OpenDocument&print>, Sist besøkt 7.7.2009

Retningslinjer for varsling i Cermaq gruppen, <http://hugin.info/134455/R/1191250/240010.pdf>, Sist besøkt 7.7.2009

DnB NOR

Bærekraftig verdiskaping 2008, Sluttrapport for DnB NOR

Egenerklæring vedrørende Leverandørens samfunnsansvar,

https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2008/8/Leverandoerens_samfunnsansvar.pdf, Sist besøkt 7.7.2009

Etikkregler for DnB NOR-konsernet, https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2009/4/etikkregler_2008.pdf, Sist besøkt 7.7.2009

Innkjøp og forbruk, https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2009/3/090317_innkjoep_forbruk.pdf. Sist besøkt 18.9.2009

Klimaregnskap 2008, https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2009/7/090729_klimaregnskap.pdf, Sist besøkt 18.9.2009

Konsernpolicy for Samfunnsansvar,

https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2009/1/081201_konsernpolicy_samfunnsansvar.pdf, Sist besøkt 7.7.2009

Konsernretningslinjer for Samfunnsansvar innen DnB NORs kredittvirksomhet,
https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2008/8/Retningslinjer_samfunnsansvar_kreditt.pdf
Sist besøkt 7.7.2009

Samfunnsansvarsrapport På lag, Inneholder resultater for 2007 og mål for perioden 2008 til 2009
https://www.dnbnor.com/portalfont/nor_com/nedlast/no/2008/6/samfunnsansvarsrapport_2007_korrtutg.pdf
Sist besøkt 7.7.2009

Kongsberg Gruppen

Annual report and sustainability report 2008,
http://www.kongsberg.com/InvestorRelation/FinancialReports/en/Reports2008/eng/downloads/KoG_AR08_GB.pdf, Sist besøkt 7.7.2009

Kongsberg`s corporate code of ethics,
http://www.kongsberg.com/en/KOG/AboutUs/CorporateSocialResponsibility/EthicsArticle/~/_media/KOG/Files/PDF-er/KOG_Ethics_Code_Eng.ashx, Sist besøkt 7.7.2009

Policy for Corporate Social Responsibility,
<http://www.kongsberg.com/en/KOG/AboutUs/CorporateSocialResponsibility/PolicyCorporateSocialResponsibilityArticle.aspx>, Sist besøkt 7.7.2009

Norsk Hydro

Annual report 2008, Yes we are,
http://www.hydro.com/upload/Annual_reporting/annual_2008/downloadcenter/Reports/01_annual%20report.pdf, Sist besøkt 26.6.2009

Bærekraftig verdiskaping 2008, Sluttrapport for Norsk Hydro

Corporate Social Responsibility – Invitation to Action, http://www.hydro.com/upload/7233/CSR_en.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Du og Hydro, http://www.hydro.com/upload/7233/51825_PeoplePolicy_N.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Helse-, miljø, sikrings- og sikkerhets (HMS) filosofi, http://www.hydro.com/upload/7233/HMSpolicy_no.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

HSE - The Hydro way The handbook, <http://www.hydro.com/upload/7233/HSE.pdf>, Sist besøkt 29.6.2009:

Hydro Biodiversity policy, http://www.hydro.com/upload/7233/BiodiversityPolicy_en.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Hydro's People Policy, Revidert 2006, vedtatt 27.9.2005. http://www.hydro.com/upload/7233/PeoplePolicyAppr_20050927_en.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Hydro's Social Responsibility Principles. http://www.hydro.com/upload/7233/SocialRespPrinciples_en.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Hydro Climate Policy, http://www.hydro.com/upload/7233/ClimatePolicy_en.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

Progress Report UN Global Compact,
<http://www.hydro.com/en/Our-commitment/Global-partnerships/UN-Global-Compact/>, Sist besøkt 29.6.2009

Vårt etiske ansvar - Hydros prinsipper for arbeidsetikk, Revidert 07.2003,
http://www.hydro.com/upload/7233/code_conduct_no.pdf, Sist besøkt 29.6.2009

SAS AB

Code of Conduct, <http://www.sasgroup.net/SASGroup/default.asp>, Sist besøkt 9.7.2009

GRI Sustainability Reporting, http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/GRI%202008.pdf, Sist besøkt 9.7.2009

Service And Simplicity, SAS Group Annual Report & Sustainability Report 2008, http://www.sasgroup.net/SASGROUP_IR/AdditionalFiles/2008en.pdf, Sist besøkt 9.7.2009

The SAS Group's Policies, http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/The%20SAS%20Groups%20policies.pdf, Sist besøkt 9.7.2009

Telenor

Forretningsetiske retningslinjer for ansatte, <http://www.telenorgroup.com/no/om-oss/styring-og-selskapsledelse/forretningsetiske-retningslinjer-for-ansatte/>, Sist besøkt 6.7.2009

Forretningsetiske retningslinjer for leverandører, <http://www.telenorgroup.com/no/om-oss/styring-og-selskapsledelse/forretningsetiske-retningslinjer-for-leverandorer/>, Sist besøkt 6.7.2009

Årsrapport 2008, <http://www.telenorgroup.com/no/finansiell-informasjon/rapporter/arsrapport-2008>, Sist besøkt 6.7.2009

Nøkkeltall for samfunnsansvar, <http://www.telenorgroup.com/no/samfunnsansvar/rapportering-og-resultater/nokkeltall/>, Sist besøkt 6.7.2009

Telenors GRI indeks, <http://www.telenorgroup.com/en/corporate-responsibility/reporting-and-performance/griindex/>, Sist besøkt 6.7.2009

Vår strategi, http://www.telenorgroup.com/no/samfunnsansvar/var_strategi/, Sist besøkt 6.7.2009

Yara

Bærekraftig verdiskaping 2008, Sluttrapport for Yara

Citizenship review 2008, Our global contribution improves lives, <http://www.yara.com/doc/Citizenship%20review%202008.pdf>, Sist besøkt 9.7.2009

Corporate Social Responsibility Policy and Code of Conduct, <http://www.yara.com/doc/Code%20of%20Conduct%20update-09.pdf>, Sist besøkt 9.7.2009

Finansrapport 2008, Vår globale posisjon gir resultater, <http://www.yara.com/doc/Finansrapport%202008.pdf>, Sist besøkt 9.7.2009

Global Reporting Initiative (GRI) index 2008, http://www.yara.com/sustainability/reports_and_tools/GRI_index/index.aspx, Sist besøkt 9.7.2009

Unoterte selskaper

Argentum

Etiske retningslinjer for Argentum Fondsinvesteringer AS og investeringsvirksomheten, <http://www.argentum.no/index.php?struct=92&lang=nor>, Sist besøkt 9.7.2009

Årsberetning 2008, Argentum Fondsinvesteringer AS

Om Argentum, Samfunnsansvar, <http://www.argentum.no/index.php?struct=94&lang=nor>, Sist besøkt 9.7.2009

Eksportfinans

Annual report 2008, <http://www.eksportfinans.no/Omoss/FinansielleFakta/~media/7ABFE718241C4148A9B3F10441BC2A87.ashx>, Sist besøkt 9.7.2009

Eksportfinans` prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, <http://www.eksportfinans.no/Omoss/~media/FDD5B71FC2384EB88611BFC04A3B5185.ashx>, Sist besøkt 9.7.2009

Etiske retningslinjer, <http://www.eksportfinans.no/Omoss/Etikk.aspx>, Sist besøkt 9.7.2009

Korrupsjon retningslinjer, <http://www.eksportfinans.no/Omoss/Korrupsjon.aspx>, Sist besøkt 9.7.2009

Miljø retningslinjer, <http://www.eksportfinans.no/Omoss/Miljo.aspx>, Sist besøkt 9.7.2009

Electronic Chart Centre

Etiske retningslinjer, <http://www.ecc.no/visjon-verdier/category127.html>, Sist besøkt 8.7.2009

Årsrapport 2008, Mottatt fra NHD 19.6.2009

Entra Eiendom

Etiske retningslinjer, <http://www.entraeiendom.no/Fakta-om-Entra-Eiendom/Entras-sammfunnsansvar/Etiske-retningslinjer/>, Sist besøkt 8.7.2009

Årsrapport 2008, http://www.entraeiendom.no/upload/Finans/Årsrapporter/Aarsrapport_2008.pdf, Sist besøkt 8.7.2009

Flytoget

Etiske retningslinjer for Flytoget, <http://www.flytoget.no/nor/Om-Flytoget/Etiske-retningslinjer>, Sist besøkt 2.7.2009

Flytogets årsrapport 2008, <http://www.flytoget.no/nor/Om-Flytoget/Årsrapporter>, Sist besøkt 2.7.2009

Innovasjon Norge

Etiske retningslinjer for Innovasjon Norge, http://www.innovasjonnorge.no/Aktuelt_fs/Om%20oss/Etiske_retningslinjer_for_Innovasjon_Norge_b.pdf, Sist besøkt 1.7.2009

Lov av 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge, http://www.innovasjonnorge.no/Aktuelt_fs/Om%20oss/Fakta%20om%20Innovasjon%20Norge/051010_Lov%20om%20Innovasjon%20Norge.pdf, Sist besøkt 1.7.2009

Strategi for et tydeligere Innovasjon Norge, http://www.innovasjonnorge.no/Aktuelt_fs/Om%20oss/Strategi/080924_Strategidokument%20endelig_.pdf, Sist besøkt 1.7.2009 på internett:

Innovasjon Norge, Årsrapport 2008, Hovedrapport sendt til departementene, 27.4.2009

Kings Bay

Arealplan for Ny-Ålesund, <http://www.kingsbay.no/images/stories/Arealplan/Planbeskrivelse.pdf>, Sist besøkt 1.7.2009

Etiske retningslinjer,

<http://www.kingsbay.no/images/stories/etiskeretningslinjer/etiskeretningslinjer.pdf>, Sist besøkt 1.7.2009

Strategiplan KingsBay AS 2008 – 2011,

<http://www.kingsbay.no/images/stories/StrategiplanKingsBayAS2008-2011.pdf>, Sist besøkt 1.7.2009

Mesta

Etiske retningslinjer,

http://www.mesta.no/index.php?c=240&kat=Etiske+retningslinjer&p=_201|&id=1009, Sist besøkt 8.7.2009

Mestas prinsipper for etisk handel,

http://www.mesta.no/index.php?c=618&kat=Mestas+prinsipper+for+etisk+handel&p=_201|&id=1009, Sist besøkt 8.7.2009

Årsrapport 2008, <http://www.mesta.no/index.php?c=271&kat=Rapporter&p>, Sist besøkt 8.7.2009

Nammo AS

Ethical Code of Conduct, http://www.nammo.com/upload/PDF/Etikk_190x130_korr5%20low%20res.pdf, Sist besøkt 8.7.2009

Nammo annual report 2008, 10 years anniversary,

<http://www.nammo.com/upload/PDF/2008%20Nammo%20Annual%20Report.pdf>, Sist besøkt 8.7.2009

Secora

Etikk i Secora, vedtatt av styret 25.11.08, http://www.secora.no/no/Etikk_i_Secora/, Sist besøkt 26.8.2009

Secora 08, Årsregnskap - årsberetning – revisjonsberetning

SIVA SF

Etiske retningslinjer for SIVA SF,

<http://www.siva.no/sivabas/nyheter.nsf/main/13161FC81A9A477BC12575DE0040DF58?opendocument>, Sist besøkt 8.7.2009

Årsrapport 2008, SIVA – Selskapet for industrivekst SF,

<http://www.siva.no/sivabas/nyheter.nsf/viewLUPnySIVAtarb/1E4E7812A695D2AAC12575C300293F0F?opendocument>, Sist besøkt 8.7.2009

Statkraft

Miljø og vannkraft, Fokus på miljø i vannkraftanlegg og regulerte vassdrag,

http://www.statkraft.no/Images/Milj%C3%B8%20og%20vassdrag_tcm3-1602.pdf, Sist besøkt 1.7.2009

Statkraftskonsernets forretningsprinsipper,

http://www.statkraft.no/Images/S-04%20Statkraftkonsernets%20forretningsprinsipper_tcm3-8075.pdf, Sist besøkt 30.6.2009

Statkraft konsernretningslinjer for helse og sikkerhet,

http://www.statkraft.no/Images/Konsernretningslinjer%20for%20helse%20og%20sikkerhet_tcm3-8247.pdf, Sist besøkt 30.6.2009

Statkraftkonsernets prinsipper for etikk,

<http://www.statkraft.no/Images/03.%20Konsernprinsipper%20for%20etikktcm3-8077.pdf>, Sist besøkt 30.6.2009

Statkraftkonsernets retningslinjer for etikk,

<http://www.statkraft.no/Images/konsernretningslinjer%20for%20etikktcm3-8246.pdf>, Sist besøkt 30.6.2009

Statkraft Konsernprinsipper for eierstyring og selskapsledelse,

http://www.statkraft.no/Images/S-05%20Konsernprinsipper%20ESL_tcm3-8076.pdf, Sist besøkt 30.6.2009

Statkraft Konsernprinsipper for miljø,

http://www.statkraft.no/Images/06.%20Konsernprinsipper%20milj%C3%B8_tcm3-8079.pdf, Sist besøkt 1.7.2009

Vekst med ren energi, 2008 Årsrapport, Bærekraftsrapport Statkraft Konsern,

http://www.statkraft.no/Images/Statskraft-WEB-Norsk_tcm3-10338.pdf, Sist besøkt 1.7.2009

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Etiske retningslinjer for medarbeidere, http://www.snsk.no/internet/no/leveregler/pdf/Etiske_retningslinjer_for_medarbeidere.pdf,

Sist besøkt 6.7.2009

Forretningsprinsipper, <http://www.snsk.no/internet/no/leveregler/pdf/Forretningsprinsipper.pdf>, Sist besøkt 6.7.2009

Prinsipper for eierstyring og selskapsledelse,

http://www.snsk.no/internet/no/leveregler/pdf/Prinsipper_for_eierstyring_og_selskapsledelse.pdf, Sist besøkt 6.7.2009

Andre kilder

- Bærekraftig Verdiskaping Rapport 2008
- Carbon Disclosure Project 2008, Nordic Report 2008, <http://www.cdproject.net/reports.asp>
- Commission of the European communities, Communication from the Commission to the European parliament, the Council and the European economic and social committee, *Implementing the partnership for growth and jobs: making Europe a pole of excellence on corporate social responsibility*, 2006
- Direktiv 2003/51/EF (moderniseringsdirektivet)
- Dow Jones Sustainability Indexes, <http://www.sustainability-indexes.com/default.html>
- En plattform for samfunnsansvar, Utgitt i samarbeid av Utenriksdepartementet, FNs Utviklingsprogram, Innovasjon Norge og NHO, 2009
- FTSE4Good Index Series, http://www.ftse.com/Indices/FTSE4Good_Index_Series/index.jsp
- FNs Global Compact, www.unglobalcompact.com
- Initiativ for etisk handel, <http://www.etiskhandel.no/>
- NBIMs Investor Expectations: Climate Change Management
- NBIMs Investor Expectations: Water Management
- Nærings – og handelsdepartementet, Regjeringens eierpolitikk 2008
- Nærings – og handelsdepartementet, Statens eierberetning 2008
- The State of Sustainability Reporting in Europe: Commission Statement, European Commission, March 2009. <http://www.sustainabilityreporting.eu/general/perspectives.htm>
- Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande, Näringsdepartementet.
- Stortingsmelding nr. 10 2008-09 – Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi
- Stortingsmelding nr. 20 2008–2009 - Om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2008.
- The State of Sustainability Reporting in Europe: Commission Statement, European Commission, Mars 2009
- Principles for Responsible Investment, <http://www.unpri.org/signatories/>
- World Business Council for Sustainable Development, <http://www.wbcsd.org/>

www.pwc.no

© 2009 PricewaterhouseCoopers. All rights reserved. PricewaterhouseCoopers refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited, each of which is a separate and independent legal entity.